लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

बुढिनन्दा नगरपालिका, बाजुरा

आर्थिक वर्ष २०८१/८२

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

बुढिनन्दा नगरपालिका, बाजुरा

आर्थिक वर्ष २०८१/८२

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

दूरदृष्टि (VISION)

जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्धन गर्ने विश्वसनीय सार्वजनिक संस्था

(Be a Credible Public Institution in Promoting Accountability, Transparency and Integrity)

गन्तव्य (MISSION)

स्वतन्त्र एवम् गुणस्तरीय लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने

(Provide Independent and Quality Audit Service)

मूल्य मान्यता (Core Values)

स्वतन्त्रता	*(Independence)*
निष्ठा	*(Integrity)*
पारदर्शिता	*(Transparency)*
जवाफदेहिता	*(Accountability)*
व्यावसायिकता	*(Professionalism)*

प.सं.:2082/83 मिति : २०८३-१-२८
च.न :APPROVED/FAR/2081-82/LOC/727

श्रीमान् नगर प्रमुखज्यू,
बुढिनन्दा नगरपालिका,
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, बाजुरा।

बिषय - लेखापरीक्षण प्रतिवेदन सम्बन्धमा ।

लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा (२) बमोजिम त्यस पालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी तयार गरिएको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन यसैसाथ संलग्न गरी पठाइएको व्यहोरा जानकारीका लागि अनुरोध छ।

(थवराज अधिकारी)
नायब महालेखापरीक्षक

प.सं.:2082/83 मिति : २०८३-१-२८
च.न :APPROVED/FAR/2081-82/LOC/727

श्रीमान् प्रमुखज्यू,

बुढिनन्दा नगरपालिका,

नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, बाजुरा।

विषयः लेखापरीक्षण प्रतिवेदन।

१. कैफियत सहितको राय

हामीले त्यस नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन, बजेट तुलनात्मक विवरण, स्थानीय संचित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण र त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरू समावेश भएको एकीकृत वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण गरी रायसहितको प्रतिवेदन पेस गरेका छौं।

हाम्रो रायमा, यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएका विषयले पार्ने असर बाहेक, पेस भएको २०८२ आषाढ ३२ मा समाप्त भएको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत एवं वार्षिक प्रतिवेदन, बजेटको तुलनात्मक विवरण, स्थानीय सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरूसमावेश भएको स्थानीय तहको एकीकृत वित्तीय विवरणले नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (नगदमा आधारित) र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन तथा प्रचलित कानुनबमोजिम सारभूत रूपमा सही र यथार्थ अवस्था चित्रण गर्दछ।

२. कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार

२.१. महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत नेपाल सार्वजनिक क्षेत्रलेखामानको ढाँचामा वित्तीय विवरण तयार गर्नुपर्नेमा यस पालिकाले तयार गरेको वित्तीय विवरणमाअन्तरसरकारी अख्तियारीको कारोबार समावेश गरेको छैन।

२.२. नगरपालिकाको आय र व्यय तर्फ रु.१ अर्ब ८ करोड ३३ लाख ६१ हजारको लेखापरीक्षणबाट रु. ९१ लाख ७४ हजार बेरुजू देखिएकोमा प्रतिक्रिया प्राप्त नभएकोले असुल गर्नुपर्ने रु. ११ लाख १६ हजार, नियमित गर्नुपर्ने रु. ८० लाख ५८ हजार गरी जम्मा रु. ९१ लाख ७४ हजार बाँकी रहेको छ। गत वर्षसम्म कायम बेरुजू रु. २१ करोड ९ लाख ५५ हजार मध्ये रु. १७ लाख ७४ हजार सम्परीक्षण भई यसवर्षको थप समेत हालसम्म अद्यावधिक बेरुजू रु. २१ करोड ८३ लाख ५५ हजार बाँकी रहेको छ। बेरुजु वर्गीकरण, अद्यावधिक बेरुजु स्थिति र बेरुजु सम्परीक्षणको बेहोरा यसैसाथ संलग्न छ।

२.३. आम्दानी तथा खर्चको स्रेस्ता नगदमा आधारित लेखा प्रणाली अवलम्बन गरेकोले गाउँपालिकाको पेस्की बाहेक सम्पत्ति तथा दायित्व यकिन हुने कुनै जानकारी खुलाएको छैन। हाम्रो लेखापरीक्षण कार्य नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेका सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड,मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुनबमोजिम गरिएको छ। वित्तीय विवरण

छौं। लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त गरेका लेखापरीक्षण प्रमाणहरू हाम्रो राय व्यक्त गर्ने आधारका लागि पर्याप्त र उपयुक्त छन् भन्ने कुरामा कार्यालय विश्वस्त छ।

३. अन्य बेहोरा - लेखापरीक्षणबाट ऐन नियमको परिपालना, आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था, स्थानीय वित्त व्यवस्थापन,सम्पत्तिको संरक्षण, स्रोत साधनको प्राप्ति र उपयोग, शासकीय प्रवन्ध, स्रोत सुनिश्चितता र बजेट व्यवस्थापन र विकास प्रशासन र सोको कार्यान्वयन, अनुदान वितरण तथा अनुगमन, सेवा प्रवाह, स्थानीय प्रशासन, जवाफदेहिता र सुशासन लगायतका विषयमा सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ।

४. वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापन र लेखा उत्तरदायी अधिकृतको जिम्मेवारी

नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानबमोजिम सही र यथार्थ हुने गरी वित्तीय प्रतिवेदन तयार गर्ने तथा जालसाजी वा अन्य गल्तीका कारण वित्तीय प्रतिवेदन सारभूतरूपमा गलत आँकडारहित स्वरूपमा बन्ने गरी आवश्यक आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागू गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय सरकारमा रहेको छ। नगरकार्यपालिका प्रमुख र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत नगरपालिकाको वित्तीय प्रतिवेदन प्रक्रियाको अनुगमनका लागि जिम्मेवार रहेका छन्।

५. वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणउपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

वित्तीय प्रतिवेदन समग्रमा जालसाजी वा त्रुटिका कारण सारभुत रूपमा गलत आकडा रहित रहेको छ भनी यथोचित आश्वस्तता प्राप्त गरी राय सहितको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो। लेखापरीक्षणमा यथोचित आश्वस्तताले उच्च स्तरको आश्वस्तता प्रदान गरेको हुन्छ। लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेको नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गरिएको छ। यसरी लेखापरीक्षण गरिएको अवस्थामा समेत आन्तरिक नियन्त्रण र वित्तीय प्रतिवेदनको प्रकृति, लेखापरीक्षणका विधि तथा लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न लागेको समय जस्ता लेखापरीक्षणका अन्तर्निहित सीमाहरूका कारण वित्तीय विवरण वा आर्थिक कारोबारमा भएका सबै प्रकारका जालसाजी वा त्रुटि पत्ता लाग्न सक्ने निश्चितता हुँदैन। वित्तीय विवरणका उपयोगकर्ताले सामान्यतया गर्ने आर्थिक निर्णयमा फरक पार्ने अवस्था देखिएका जालसाजी वा त्रुटिका एक वा समग्र सूचनालाई सारभूत रूपमा गलत आकडा मानिएको छ।

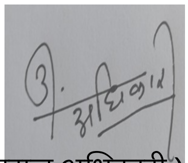

(थवराज अधिकारी)
नायब महालेखापरीक्षक

बेरुजु वर्गीकरण

चालु वर्षको बेरुजु

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्यौट			प्रतिक्रियाबाट थप बेरुजु रकम	बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
										असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम		दफा संख्या		रकम	असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			सैद्धान्तिक	लगती								
८६	१४	९१,७४,६७६	०	०	०	०	८६	१४	९१,७४,६७६	११,१५,८८४	८०,५८,७९२	०	०	०	८०,५८,७९२	०

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फस्यौंट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
बाजुरा	२१,०९,५५,२७२	०	१७,७४,६५०	२०,९१,८०,६२२	०	९१,७४,६७६	२१,८३,५५,२९८

बेरुजु सम्परीक्षणको विवरण

क्र.सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजुको दफा	बेरुजुको व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
१	२०८०/८१	४८	स्थानीय भत्ताः	१५,३५,४००
२	२०८०/८१	६६.४	आन्तरिक आय तर्फः	२,३९,२५०
जम्मा				१७,७४,६५०

बुढीनन्दा नगरपालिका, बाजुरा

(८०७६९४०४३००)

बुढीनन्दा नगरपालिका , बाजुरा

परिचय

१ **परिचय**

(क) पालिकाको परिचय - स्थानीय शासन पद्धति सुदृढ गरी विधायिकी, कार्यकारिणी र न्यायिक अभ्यास संस्थागत गर्दै स्थानीय सरकार सञ्चालन गर्न यस पालिकाको स्थापना भएको हो। स्थानीय सरकारले सञ्चालन गर्ने कार्यमा सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वय प्रवर्द्धन गर्नु र स्थानीय सरकारका काममा जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी नागरिकलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु पालिकाको उद्देश्य रहेको छ। यस पालिकामा १० वडा रहेका छन् भने क्षेत्रफल २३२.४८ वर्ग किलोमिटर तथा राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ अनुसार १८७७६ जनसंख्या रहेको छ।

(ख) लेखापरीक्षणको उद्देश्य - लेखापरीक्षण गरिने निकायको वित्तीय विवरण तथा कारोबारको परीक्षण गरी उचित आश्वस्तता (Reasonable Assurance) प्रदान गर्नु वित्तीय लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो। यस पालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को सबै प्रकारका आर्थिक कारोबारको परीक्षण एवं प्रचलित कानुनको परिपालनाको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ।

(ग) लेखापरीक्षणको क्षेत्र र अवधि - यस पालिकाको विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कोष तथा अन्य आय-व्यय, मौज्दात हिसाब, वित्तीय व्यवस्थापन, कार्यक्रम सञ्चालन, जिन्सी व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाह लगायत आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा सञ्चालित क्रियाकलापलाई लेखापरीक्षण क्षेत्रमा समावेश गरिएको छ। स्थलगत लेखापरीक्षणको अवधि २०८२।५।२७ देखि २०८२।५।३० सम्म रहेको छ।

(घ) लेखापरीक्षण विधि - लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा कार्यालयले स्वीकृत गरेको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजनाका आधारमा निकायको आन्तरिक नियन्त्रणको परीक्षण तथा विश्लेषणात्मक र विस्तृत परीक्षण विधि अवलम्वनबाट लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ। लेखापरीक्षण गर्दा देखिएका बेहोरा सम्बन्धमा कार्यालय प्रमुख तथा लेखा प्रमुख लगायतका पदाधिकारीहरूसँग छलफल सम्पन्न गरी कायम भएका बेहोराहरू यस प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ।

(ङ) लेखापरीक्षणको सीमा - लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड, २०७७ तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (NAMS) अवलम्बन गरी स्वीकृत भएको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजना, लेखापरीक्षण गरिएको निकायबाट पेश भएका लेखा एवं सोसँग सम्बन्धित कागजात, विवरण, लिखित प्रतिनिधित्व पत्र, लेखापरीक्षण अनुबन्ध पत्र समेतको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ। आम्दानी तथा खर्चलाई नतिजासँग तुलना गरी विश्लेषण गर्नका लागि पर्याप्त भौतिक एवं स्थलगत अवलोकन गर्न भौगोलिक कठिनाइ, समय सीमा, स्रोतको उपलब्धता, प्रमाणको प्रकृति तथा पहुँच जस्ता अन्तर्निहित जोखिमहरु सीमाको रुपमा रहेका छन्। सारभूत रूपमा उल्लेखनीय नदेखिएका व्यहोरालाई प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छैन।

(च) आर्थिक कारोबारको स्थिति - पालिकाको आय - व्ययतर्फ रु. १ अर्ब ८ करोड ३३ लाख ६१ हजार ३९२ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ। सो को विस्तृत विवरण अनुसूची -१ मा संलग्न छ।

(छ) लेखापरीक्षणमा परीक्षण गरिएका मुख्य विषयहरु - लेखापरीक्षण योजना अनुसार परीक्षण गरिएका विषयहरु अनुसूची - २ मा संलग्न छ।

(ज) लेखापरीक्षणको क्रममा असुली - लेखापरीक्षणको क्रममा निम्नानुसारको रु. १,८१,६३१।०० असुल भई दाखिला प्रमाण पेश भएको छ।

सि.नं	बिवरण	रकम रु.
१	दोहोरो छात्रवृत्ति असुली	३०,०००
2	स्थानीय भत्ता	७१,५८०
३	बढी भुक्तानी	४८,५५१
४	एक्जाभेटर प्रयोग	३१,५००
जम्मा		१,८१,६३१।००

(झ) वित्तीय प्रतिवेदन - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७२ मा नेपाल सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको आय र व्ययको वर्गीकरण तथा खर्च शीर्षक सम्बन्धी व्यवस्था अवलम्बन गर्नु पर्ने तथा दफा ७६(२) मा महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भए बमोजिमको ढाँचामा लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। पालिकाले महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भएको सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (NPSAS) अनुसार लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्नुपर्दछ। पालिकाले उपलव्ध गराएको स्थानीय सरकारको कोषकोआय र व्ययको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७०) सम्बन्धमा निम्नअनुसार देखिएको छः

आर्थिक कारोबारको एकीकृत विवरण

आर्थिक वर्ष २०८१/८२

सि.नं	आयतर्फ			सि.नं	व्ययतर्फ		
	विवरण	रकम	रकम		विवरण	रकम	रकम
१	गत वर्षको जिम्मेवारी		१३७७५ ८५८.३१	१	चालु खर्च		३२१९५ २९३४.८४
	क.संचितकोष	११९१७६००.६४			क. पालिका चालु	१४९९६८१११.०७	
	ख. धरौटी	१३६४४४१.४५			ख. शर्सत चालु	१७१९८४८२३.७७	
	ग. विभिन्न कोषहरु	४९३८१६.२२		२	पूँजीगत खर्च		९२०८९ ९२०.६९
२	राजस्व (आन्तरिक आय)		९८२५८ ६९८.७१		क.पालिका पूँजीगत	६८८०१८७६.७९	
	क) आन्तरिक राजस्व	४२१४७३९.५१			ख.अन्य पूँजीगत अनुदान	२३२८८०४३.९	
	ख) राजस्व बाँडफाँड संघीय सरकार	८७०२७३७६.७५		३	धरौटी फिर्ता	३१३९४६.४७	३१३ ९४६.४७
	ग) राजस्व बाँडफाँड संघीय सरकार वन रोयल्टी	१२९७९३.१३		४	विभिन्न कोष तर्फको खर्च	४९७९६६७.१२	४९७९ ६६७.१२
	घ) राजस्व बाँडफाँड प्रदेश सरकार	६८१११८९.३२		५	मौज्दात		७२३० १०५.२१
	ङ) राजस्व बाँडफाँड स्थानीय	७५६००.			क.संचित कोष	३३१०९३५.४९	
३	वित्तिय हस्तान्तरण संघ		२९४६५ २९११.६८		ख. धरौटी	२६६३६८४.५४	
	क) वित्तिय समानीकरण अनुदान	९८९१७२८०.			ग. विभिन्न कोषहरु	१२५५४८५.१८	
	ख) सशर्त अनुदान	१८९७५५२५०.		६	शसर्त अनुदान फिर्ता	२००८०३७२.६१	२००८ ०३७२.६१
	ग) समपूरक अनुदान	५९८०३८१.६८		७	अन्तर स्थानीय तहबाट प्राप्त		१०१४८ १८६७.
४	प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान		२९३८ ७६०८.६		क सामाजिक सुरक्षा	९४०२९८६७.	
	क) वित्तिय समानीकरण अनुदान	९७८००००.			ख) घरेलु तथा साना उद्योग प्रर्वद्धन केन्द्र	२००००००.	
	ख) सशर्त अनुदान	१४५६००००.			ग) उच्च पहाडी एवं	४००००००.	

					हिमाली क्षेत्र सम्बृद्धि कार्यक्रम		
	ग) समपुरक अनुदान	३४८४६०६.२७			घ) विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजना (केन्द्र स्तर)	१४५२०००.	
	घ) विशेष अनुदान	१५६३००२.३३		८	सडक बोर्ड नेपाल	४०५४८६४.	४०५४ ८६४.
५	अन्तर स्थानीय तहबाट प्राप्त		१०१४ ८१८६७.				
	क सामाजिक सुरक्षा	९४०२९८६७.					
	ख) घरेलु तथा साना उद्योग प्रर्वद्धन केन्द्र	२००००००.					
	ग) उच्च पहाडी एवं हिमाली क्षेत्र सम्बृद्धि कार्यक्रम	४००००००.					
	घ) विद्यालय शिक्षाक्षेत्र योजना (केन्द्र स्तर)	१४५२०००.					
६	अन्य		७२५ ४७३३.				
	क) सडक बोर्ड नेपाल	४०५४८६४.					
	ख) GIZ बाट प्राप्त	३१९९८६९.					
७	विभिन्न कोषत र्फको आय	५७१४७०५.८३	५७१४ ७०५.८३				
८	धरौटी आय	१६५७२९४.८१	१६५७ २९४.८१				
	जम्मा	५५२१८३६७७.९४	५५२१८ ३६७७.९४		जम्मा	५५२१८ ३६७७.९४	५५२१८ ३६७७.९४

लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरु

२ वित्तीय विवरणको परीक्षण

२.१ **वित्तीय विवरणको विश्लेषण** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७६(२) मा स्थानीय तहले महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भए बमोजिमको ढाँचामा लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। पालिकाको आर्थिक कार्यप्रणालीको लेखाङ्कन गर्न स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) प्रयोगमा रहेको छ। आर्थिक कारोबार गर्दा सुत्रको प्रयोग गरी सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवदेन गर्नुपर्दछ भने सोही प्रणालीबाट स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७०) तयार गर्नुपर्छ। पालिकाले सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणको रु. ९ करोड ४० लाख २९ हजार ८६७, घरेलु तथा साना उद्योग

प्रर्वद्धन केन्द्रको रू. २० लाख, उच्च पहाडी एवं हिमालीक्षेत्र सम्बृद्धि कार्यक्रमको रू.४० लाख र विद्यालय क्षेत्र योजना केन्द्र स्तर छात्रवृत्तिको रु. १४ लाख ५२ हजार समेत गरी रु. १० करोड १४ लाख ८१ हजार ८६७ सुत्रमा लेखाङ्कन गरेको छैन। जसले गर्दा सुत्रबाट तयार भएको वित्तीय विवरणसमेत पूर्ण नहुँदा पालिकाको यथार्थ आर्थिक अवस्थाको चित्रण गरेको छैन। तसर्थ, सबै आर्थिक कारोबार सुत्र मार्फत हुने र सबै कारोबार वित्तीय विवरणमा समावेश गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

२.२ **फरक हिसाब** - यस पालिकाले सुत्रबाट तयार गरेको स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७०) ले सबै कारोबार नसमेटेको कारण लेखापरीक्षणका क्रममा पालिकाबाट भएका सबै कारोबार समेटिने गरी एकीकृत आर्थिक विवरण तयार गर्न लगाइएकोमा उक्त दुई विवरणमा देहायअनुसार यस वर्षको प्राप्ति रु. १० करोड १४ लाख ८१ हजार ८६७ र यस वर्षको भुक्तानी रु. १० करोड १४ लाख ८१ हजार ८७६ फरक परेको छ। सुत्रमा पालिकाको सम्पूर्ण आर्थिक कारोबारहरु समाविष्ट गरी म.ले.प.फा.नं.२७० ले पालिकाको समष्टिगत आर्थिक कारोबारको यथार्थ अवस्था चित्रण गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

विवरण	गत वर्षको जिम्मेवारी	यस वर्षको प्राप्ति	यस वर्षको भुक्तानी	बैङ्क मौज्दात
सुत्र अनुसारको वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७०)	१३७७५८५८	४३६९२५९५३	४४३४७१७०६	७२३०१०५
एकीकृत आर्थिक विवरणअनुसार	१३७७५८५८	५३८४०७८२०	५४४९५३५७३	७२३०१०५
फरक	०	१०१४८१८६७	१०१४८१८६७	०

२.३ **बैङ्क हिसाब विवरण** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७६ अनुसार पालिकाको कारोबार, आय व्ययको लेखा प्रणाली तथा राजस्व र खर्च शीर्षकको वर्गीकरणअनुसार लेखाङ्कन र बैङ्क हिसाब मिलान विवरण (म.ले.प.फा.नं.२१२) तयार गरी हिसाब भिडान समेत गर्नुपर्दछ। पालिकाले बैङ्क हिसाबमिलान विवरण तयार नगरेको कारण वर्षान्तमा स्रेस्ता र बैङ्क मौज्दात देहायअनुसार छ:

खाताको प्रकार	**श्रेस्ता अनुसारबाँकी रू.**	**बैंक अनुसारबाँकी रू.**
ग २.७, विविधखर्च खाता	५,५२,९७०.२३	५,५२,९७०.२३
ग ३.१, स्थानीयतह धरौटी खाता	२६,६३,६८४.५४	२६,६३,६८४.५४
ग ४.१, स्थानीयतह सञ्चित कोष खाता	३३,१०,९३५.४९	३३,१०,९३५.४९
ग ५.१, स्थानीयतह विविध कोष खाता	१,८२,७९७.१२	१,८२,७९७.१२
ग ७.१, स्थानीयतह आकस्मिक कोष खाता	५७,५००.००	५७,५००.००
ग ७.२, स्थानीयतह प्रकोप व्यवस्थापन कोष खाता	४,६२,२१७.८३	४,६२,२१७.८३
जम्मा	**७२,३०,१०५.२१**	**७२,३०,१०५.२१**

३ **अनुदान तर्फ**

३.१ **अनुदान फिर्ता** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ४५ अनुसार सङ्घीय सञ्चित कोषबाट स्थानीय तहमा प्राप्त भएको वित्तीय हस्तान्तरणको रकम मध्ये सम्बन्धित आर्थिक वर्ष भित्र खर्च नभई बाँकी रहेको शसर्त, विशेष र समपूरक अनुदान स्थानीय तहले सङ्घीय सञ्चित कोषमा फिर्ता गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले पेश गरेको खर्चको फाँटवारी तथा अनुदान प्राप्ति विवरण हेर्दा निम्नानुसार रू. २ करोड ८० हजार ३७२ संघ तथा प्रदेश अनुदानको रकम खर्च हुन नसकी सम्बन्धित तहको संचित कोषमा फिर्ता भएको छ।

अनुदान प्रदान गर्ने निकाय	अनुदानको प्रकार	प्राप्त रकम	खर्च रकम	फिर्ता गर्नुपर्ने	फिर्ता रकम
संघीय सरकार	शसर्त	१८९७५५२५०	१७०५६५८३९	१९१८९४११	१९१८९४११
	समपुरक	५९८०३८२	५९८०३८२	०	०
प्रदेश सरकार	शसर्त	१४५६००००	१३६६९०३८	८९०९६२	८९०९६२
	विषेश	१५७३००२	१५७३००२	०	०
	समपुरक	३४८४६०६	३४८४६०६	०	०
	जम्मा	२१५३५३२४०	१९५२७२६८७	२००८०३७३	२००८०३७३

३.२ **अनुगमन** - सुदूरपश्चिम प्रदेश विशेष अनुदान सम्बन्धि कार्यविधि, २०७९ तथा संघीय समपुरक तथा विशेष अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ को क्रमस बुँदा नं. १२ र ११ मा अनुदानबाट संचालन हुने आयोजना प्रभावकारी रुपमा लक्षित प्रतिफल प्राप्त हुने गरी संचालन भए नभएको सम्बन्धमा सम्बन्धित स्थानीय तहको प्रमुखको नेतृत्वमा गठित समितिले नियमित अनुगमन गर्नुपर्ने र सोको अनुगमन प्रतिवेदन तथा प्रगति प्रतिवेदन चौमासिक रुपमा प्रदेश मन्त्रालय, नेपाल सरकारको सम्बन्धित विषयगत मन्त्रालय र जिल्ला समन्वय समिति समक्ष पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यसैगरी अनुदानबाट संचालित योजनाहरुको नियमित अनुगमन गर्न सम्बन्धित योजना प्रभावित क्षेत्रको निर्वाचित प्रदेश सभा सदस्यको अध्यक्षतामा गठित अनुगमन समितिले अनुगमन प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित प्रदेश सरकार समक्ष पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यस पालिकाबाट निम्नानुसार विशेष तथा समपुरक अनुदान अन्तर्गत संचालित निम्नानुसार योजनाहरुको कार्यविधिमा भएको व्यवस्था बमोजिम नियमित अनुगमन गरी अनुगमन तथा प्रगति विवरण सम्बन्धित निकायहरुमा पठाएको छैन। कार्यविधिको कार्यान्वियन हुनुपर्दछ।

क्र स	**स्रोत**	**योजनाको नाम**	**बजेट खर्च**
१	प्रदेश समपुरक अनुदान	पोरखे कालाजाग्रा पर्यटकिय पदमार्ग निर्माण योजना	६९६९२१२.५४
२	प्रदेश विशेष अनुदान	मदन आश्रित विद्यालय भवन निर्माण	१०६९९१२.४६
		कालागाडपाण्डुसैन सिंचाई योजना	५०३०८९.८७
३	संघ समपुरक अनुदान	बड्डाला-मालिका-तलिगोठी-नुरीसम्म सडक निर्माण	११९६०७६३.३६

४ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ वमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागू गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले त्यस्तो प्रणाली तयार गरी लागू गरेको पाईएन। यस सम्बन्धमा देखिएका केही बेहोराहरु देहायबमोजिम रहेका छन:

· विभिन्न म.ले.प.फा.नं. का अतिरिक्त आन्तरिक नियन्त्रण सम्वन्धित प्रयोजनका लागि निर्धारित म.ले.प.फा.नं. मध्ये सवारी साधन र मेसिन प्रयोगको लगबुक ९०५, भ्रमणमा खटिने पदाधिकारी वा कर्मचारीको भ्रमण अभिलेख खाता ९०८, भ्रमण प्रतिवेदन ९०९ र म.ले.प.फा.नं. २०२ भुक्तानी कारोबारको सिफारिस पत्र पूर्णरुपमा प्रयोगमा ल्याएको पाइएन,

· पालिकाले कार्यक्रमगत तथा योजनागत खाता राखेको पाईएन, साथै पालिकाबाट यस वर्ष संचालित कार्यक्रम तथा योजनाको कार्यान्वियन र सेवा प्रवाह समेतको वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगति प्रतिवेदन तयार गरेको पाईएन,

· विषयगत क्षेत्रमा संचालन हुने कार्यक्रममा बैठक भत्ता, भ्रमण भत्ता, तालिम, गोष्ठीतर्फ बढी केन्द्रीत भई वितरणमुखी रहँदा पूँजीगतखर्च निर्माणमुखी रहेको पाईएन,

· पालिकाले जिन्सी सामानको एकीकृत विवरण तथा सहायक जिन्सी खाता अध्यावधिक नगरी वडा कार्यालय तथा विभिन्न संघ संस्थालाई वितरण गरेको पाईयो,

· वडा कार्यालयमा रहेका जिन्सी सामानको अभिलेख PAMS मा र पालिकाको मूल जिन्सी खातामा अध्यावधिक गरेको पाईएन,

· जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदन पेश नहुँदा विभिन्न मालसामान मर्मत तथा लिलाम गर्नु पर्ने नपर्ने के हो एकीन भएन,

· पालिकाले उद्देश्य प्राप्तिमा आइपर्ने सम्भावित जोखिमहरु पहिचान गरी निराकरणको प्रयास गरेको अभिलेख राखेको पाइएन,

· स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १३ वमोजिम आर्थिक वर्ष शुरु हुनुभन्दा पन्ध्र दिन अगावै पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको निर्माण सामाग्री मूल्य, ज्याला, भाडा तथा अन्य महसुलको स्थानीय न्युनतम दररेट तोक्नु पर्नेमा तोकेको पाईएन,

· अन्तर सरकारी वित्त व्यबस्थापन ऐन, २०७४ का दफा ३० को (३) बमोजिम नेपाल सरकार, प्रदेश र स्थानीय तहले बजेट कार्यान्वयनको वार्षिक समिक्षा गरी तत्सम्बन्धी विवरण प्रत्येक बर्षको कार्तिक मसान्तभित्र सार्वजनिक गर्नुपर्ने व्यवस्थाको पालना गरेको पाईएन,

· ठेक्काहरुको विस्तृत विवरण देखिने गरी ठेक्का खाता (म.ले.प.फा.नं. ५०७) र कन्टिन्जेन्सी खाता राखेको पाईएन,

· सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ अनुसार यस वर्ष कार्यसम्पन्न भएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेमा गरेको पाईएन,

· सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) ऐन तथा नियमावली अनुसार नागरिक वडापत्रमा उल्लेखित सेवाहरुको कार्यान्वियन स्थिति अनुगमन गर्न अनुगमन संयन्त्र तय गरेको पाईएन,

· स्थानीय सेवा ऐनबमोजिम सबै कर्मचारीहरुको निजहरुले गर्नुपर्ने कामकोकार्य विवरण बनाई लागु गरेको पाईएन,

· वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा ३ मा स्थानीय तहले नियमावलीको अनुसूची वमोजिम सडकहरु निर्माण, १०० मिटरसम्मको पुल, लिफ्ट सिँचाइ, सडक स्तरोन्नती लगायतका कार्यमा वातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने र नगरेमा दफा ३५ वमोजिम रु.५ लाखसम्म जरिवाना हुने व्यवस्था भएकोमा स्थानीय तह आफैले पालना नगरेको तथा पालना गराएको सम्वन्धी अभिलेख राखेको पाइएन,

· स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ९७ मा स्थानीय तहले सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गर्नुपर्ने उल्लेख भएकोमा सोको अभिलेख राखेको पाईएन,

· स्थानीय तहले निर्माण व्यवसायी तथा उपभोक्ता समिति मार्फत कार्य गराएकोमा अधिकांश कामको निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने सामानको गुणस्तर परीक्षण गरेको पाईएन,

· स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २७ बमोजिम स्थानीय तहले भू-जोखिम संवेदनशीलताका आधारमा जग्गाको उपयोग सम्बन्धी मापदण्ड तोक्नुपर्ने र त्यस्तो मापदण्डको अधीनमा रही तोकेको क्षेत्रमा मात्र भवन निर्माण गर्न स्वीकृति दिन सक्ने व्यवस्था भएकोमा सो अनुसार गरेको पाईएन,

तसर्थः आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी पालिकाको कार्य सञ्चालन तथा व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

५ बजेट सीमा निर्धारण समिति

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६(१) बमोजिम पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय, राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने रकम, अनुदान, ऋण र अन्य आयको प्रक्षेपण तथा सोको सन्तुलित वितरणको खाका र बजेट सीमा निर्धारण गर्न ७ सदस्यीय स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति गठनको व्यवस्था छ। उक्त समितिले आयको प्रक्षेपण, साधनको सन्तुलित वितरणको खाका, बजेटको कूल सीमा, बजेटको क्षेत्रगत सीमा निर्धारण, बजेट तथा कार्यक्रमको प्राथमिकिकरण, विषयक्षेत्रगत बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन तय गर्नुपर्ने जस्ता कार्यहरु फाल्गुन महिनाभित्र सम्पन्न गरिसक्नुपर्ने र बजेट प्रक्षेपण गर्दा बजेट वर्षपछिको थप दुई वर्षको समेत प्रक्षेपण तयार गर्नुका साथै तयार भएको आगामी आर्थिक वर्षको बजेट सीमा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले चैत्र १५ गतेभित्र पालिकाका विषयगत शाखा तथा वडा समितिलाई उपलब्ध गराउनुपर्ने कानूनी व्यवस्था रहेकोछ। पालिकाले ऐनमा व्यवस्था भएअनुसार बजेट सीमालगायत क्षेत्रगत विषय समेटी बजेट प्रक्षेपण सम्बन्धी नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा एवं सोको पालनामा सम्बन्धित पदाधिकारीको ध्यान जानुपर्दछ।

६ बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६७(१) मा ४ सदस्यीय बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति गठन गरी आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, बजेट तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम, योजना तथा कार्यक्रममा दोहोरोपना हुन नदिई आपसी तादाम्यता तथा परिपूरकता कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था अनुसार समिति गठन गरेको भएता पनि आगामी आर्थिक वर्षको नीति

तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, कार्यक्रमबीच परिपूरकता कायम गरेको समेत नदेखिएकाले बजेट तर्जुमा गर्दा ऐनमा भएको व्यवस्थाको परिपालनामा ध्यान दिनुपर्दछ।

७ **बजेट पेश, पारित र अख्तियारी**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ मा स्थानीय तहले आगामी आर्थिक वर्षको राजस्व र व्ययको अनुमान कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई असार १० गते भित्र पेश गर्ने र यसरी पेश भएको बजेट छलफल गरी असार मसान्तभित्र सभाबाट पारित गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। सोही ऐनको दफा ७३ मा सभाबाट बजेट स्वीकृत भएको ७ दिनभित्र स्थानीय तहका प्रमुखले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिका उपप्रमुखले मिति २०८१।३।१० मा रु. ५१ करोड ३१ लाख ५४ हजार को बजेट सभा समक्ष पेश गरेकोमा सभाबाट मिति २०८१।३।१० मा पारित भएको छ। यसैगरी स्थानीय तहका प्रमुखले मिति २०८१।३।१६ मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गरेको देखिन्छ। आर्थिक वर्ष भित्र सम्पन्न गरिसक्ने गरी बजेट, कार्यक्रम र योजना व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ।

८ **योजना प्राथमिकीकरण**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ मा स्थानीय तहले आवधिक योजना बनाई लागू गर्नुपर्ने उल्लेख गरेको छ। स्थानीय तहले योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ को दफा ५.२.४ सँग सम्बन्धित अनुसूची - ३ मा आयोजना प्राथमिकीकरणका आधारहरू गरिवी निवारण, उत्पादनमूलक रोजगारी, लागत सहभागिता, स्थानीय स्रोत र साधन, समावेशी विकास, दिगो र वातावरण संरक्षण र भाषिक र सांस्कृतिक विकास उल्लेख गरेको छ र सोही अनुसार गणना गरी प्राथमिकताको आधारमा योजना छनौट गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस वर्ष निम्नअनुसार वडागत र पालिकास्तरका कुल १४३ योजनामा वजेट विनियोजन गरेको छ।

क्र. सं.	कार्यक्रमको नाम	योजना सङ्ख्या	रु.२० लाखमाथिका योजना सङ्ख्या	रु. ५ लाखदेखि २० लाख सम्मका योजना सङ्ख्या	रु. ५ लाखभन्दा कमका योजना सङ्ख्या
१.	पालिकास्तरीय	४४	१४	२१	९
२.	वडास्तरीय	९९	०	९	९०
जम्मा		१४३	१४	३०	९९

उपर्युक्त विवरण अनुसार पालिकाले साना र वितरणमुखी योजनाहरु सञ्चालन गरेको देखिन्छ। जसले गर्दा सञ्चालित योजनावाट दीर्घकालिन प्रतिफल प्राप्त नहुनका साथै चालु प्रकृतिका खर्चमा वृद्धि भै लागत प्रभावी नहुने तथा निर्माण कार्यको गुणस्तरमा समेत कमि आउन सक्ने हुन्छ। पालिकाले वस्तुनिष्ठ तवरले योजना छनौट र प्राथिमिकीकरण गरी प्रभावकारी कार्यान्वियन गर्नुपर्दछ।

९ **लक्ष्य प्रगति**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३५ बमोजिम बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने कार्यालयले त्रैमासिक प्रगति विवरण तयारी गरी केन्द्रीय निकायमा पठाउनु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले पेश गरेको विवरण अनुसार पालिकाको वार्षिक प्रगति विवरण निम्नानुसार रहेको छ।

कार्यक्रम/योजना	**कुल कार्यक्रम**	**वार्षिक प्रगति स्थिति**			
		शून्य प्रगति	**२५%सम्म प्रगति**	**५०% सम्म प्रगति**	**७५% सम्म प्रगति**
कार्यक्रम/योजना संख्या	४१८	४३	६	९	१५

पालिकाबाट यस वर्ष सञ्चालित ४३ कार्यक्रम तथा योजनामा शुन्य प्रगति भएको उल्लेख छ। योजनाहरुको प्राथमिकीकरणका आधारमा बजेट विनियोजन भई कार्यान्वियन भएको देखिदैन। योजना तथा कार्यक्रमको शून्य प्रगति हुनुले पालिकाको अपेक्षित लक्ष्य र प्रगति हासिल हुन सक्दैन। प्राथमिकीकरण गरी कार्यान्वियन योग्य कार्यक्रमहरुमा मात्र बजेट विनियोजन गर्नु पर्दछ।

१० **क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति**

स्थानीय तहको एकीकृत, समानुपातिक र दिगो विकासका क्षेत्रगत रुपमा समानुपातिक बजेट विनियोजन गरी खर्च गर्नुपर्ने हुन्छ। पालिकाको आ.व. २०८१।८२ को क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति देहायअनुसार रहेको देखिन्छ।

क्र.स	**क्षेत्र**	**बजेट (लाखमा)**	**खर्च(लाखमा)**	**खर्च प्रतिशत**
१	आर्थिक विकास	४८८	४०३	१०
२	पूर्वाधार विकास	५३६	४४३	११
३	सामाजिक विकास	२६२२	२०१२	४९
४	संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन	६७	६५	२
५	कार्यालय संचालन तथा प्रशासनिक	१२६९	११५८	२८
जम्मा		४९८२	४०८१	१००

उपर्युक्त विवरण अनुसार सभाले विनियोजन गरेको बजेट मध्ये सामाजिक विकासमा सबैभन्दा बढी ४९ प्रतिशत र संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासनमा सबै भन्दा घटीमा २ प्रतिशत रहेको छ।

११ खर्च बिश्लेषण

पालिकाले यस वर्ष कुल आन्तिरक आयबाट रु. ४२ लाख १४ हजार ७३९, राजस्व बाँडफाँड र अनुदानबाट रु. ४१ करोड ८० लाख ८४ हजार समेत रु. ४२ करोड ५४ लाख ९९ हजार आम्दानी भएकोमा चालु तर्फ रु. ३२ करोड १९ लाख ५३ हजार र पूँजिगत तर्फ रु. ९ करोड २० लाख ९० हजार समेत रु. ४१ करोड ४० लाख ४३ हजार खर्च भएको छ। खर्च मध्ये आन्तरिक आयको हिस्सा १.०४ प्रतिशत रहेको छ। यसवर्ष पदाधिकारी सुविधामा रु. ९९ लाख ६४ हजार खर्च भएको छ जुन आन्तरिक आयको २३६.४२ प्रतिशत रहेको छ। पालिकालाई प्राप्त भएको सबै अनुदान र राजस्व बाँडफाँडको रकमबाट ७७.७६ प्रतिशत चालु र २२.२४ प्रतिशतमात्र पूँजिगत निर्माणमा खर्च भएको देखिन्छ। यसबाट पालिकाले विकास निर्माण कार्यक्रम सञ्चालनमा न्यून खर्च गरी प्रशासनिक कार्यमा बढी खर्च गरेको देखिन्छ। प्रशासनिक खर्च नियन्त्रण गर्दै प्राप्त अनुदान र राजस्व बाँडफाँडको रकम अधिकरुपमा विकास निर्माणमा परिचालन गरिनुपर्दछ।

१२ त्रैमासिक पूँजीगत खर्च

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३५ बमोजिम बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वियन गर्ने कार्यालयले त्रैमासिक प्रगति विवरण वनाई कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले उपलव्ध गराएको विवरण अनुसार त्रैमासिक पूँजीगत खर्चको स्थिति देहाय बमोजिम छ।

बजेट उपशिर्षक	कुल खर्च	त्रैमासिक खर्च (लाखमा)				आषाढ महिनाको खर्च
		प्रथम	दोस्रो	तेश्रो	चौथो	
पुँजीगतखर्चतर्फ	९२१	१७५	११६	१३२	४९८	३७०
प्रतिशत	१००	१९	१३	१४	५४	४०

पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरणअनुसार वार्षिक रु. ९ करोड २० लाख ८९ हजार निकासा भएकोमा प्रथम त्रैमासिकमा १९ प्रतिशत, दोस्रो त्रैमासिकमा १३ प्रतिशत, तेस्रो त्रैमासिकमा रु. १४ प्रतिशत र चौथो त्रैमासिकमा ५४ प्रतिशत खर्च गरेको देखिएको छ। यसरी नै आषाढ महिनामा मात्र रु. ३ करोड ७० लाख (४० प्रतिशत) खर्च देखिनुले आषाढमा खर्चको चाप बढेको देखिएकाले सन्तुलित खर्च व्यवस्थापन भएको देखिएन। स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार त्रैमासिक रुपमा सन्तुलित खर्च हुने गरी कार्यक्रम कार्यान्वियन गरिनुपर्दछ। वर्षान्तमा हतारमा काम गराउँदा कामको गुणस्तरमा असर पर्ने हुदा नियममा भएको व्यवस्था अनुरुप आषाढमा बढी खर्च गर्ने परिपाटीमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

१३ रकमान्तर

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७९ अनुसार कार्यपालिकाले स्वीकृत बजेटको सीमामा रहि कुनै शीर्षकबाट पूँजीगत शीर्षकमा पच्चीस प्रतिशतमा नवढाई रकमान्तर गर्न सक्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै आर्थिक कार्यविधी तथा वित्तीय उतरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा २० मा कुनै एक अनुदान संकेत अन्तर्गतको बजेट उपशीर्षकमा अपुग भएमा सोही शीर्षकमा तोकिएको एक वा एक भन्दा वढी अनुदान संकेत अन्तर्गतको उपशीर्षकमा बचत हुने रकम मध्येबाट विनियोजन ऐनमा तोकिएको सीमा भित्र रही रकमान्तर गर्न सकिने व्यवस्था छ। पालिकाको विनियोजन ऐनमा रकमान्तरको प्रावधान रहेको छैन। कार्यपालिकाको निर्णय बमोजिम ५२ वटा कार्यक्रम घटाई ५३ कार्यक्रममा बढाएर विभिन्न शीर्षकमा कुल रु. २ करोड ८० लाख रकमान्तर गरी अधिकांश शीर्षकबाट शतप्रतिशत सम्म रकमान्तर गरी खर्च गरेको छ। पालिकाले विनियोजन ऐनमा व्यवस्था नगरी एक शीर्षकबाट रकमान्तर गरी खर्च गर्नु मनासिव देखिएन यसमा सुधार गर्नु पर्दछ।

१४ गत वर्षको भुक्तानी

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(२) मा चालु आर्थिक वर्षको विनियोजित बजेटले नखाम्ने र बढि खर्च हुने गरी दायित्व सृजना गर्न नहुने व्यवस्था छ। सोहि नियमावलीको नियम ३९(१३) मा चालु वर्षको बजेटले नखामेको खर्च व्यहोर्नु पर्ने उचित आधार र पर्याप्त कारण भएमा सम्बन्धित कार्यालयले संलग्न बील भरपाई बमोजिमको रकम आगामी वर्षमा भुक्तानी दिने गरी महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत ढाँचामा भुक्तानी दिन बाँकीको विवरण तयार गरी आर्थिक वर्ष समाप्त भएको सात दिन भित्र कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्रमाणित गराई तालुक कार्यालय, सम्बन्धित मन्त्रालय, कोलेनिका र महालेखापरीक्षकको कार्यालयमा समेत पठाउनु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले पेश गरेको विवरण अनुसार गत वर्ष रू. १,१९,१७,६००।६४ संचित कोष मौज्दात बाँकी रहि यो वर्ष अल्या गरेको छ। तर गत वर्ष भुक्तानी हुन नसकी यो वर्ष रू. २,२४,१६०००।०० बजेटमा भुक्तानी हुन बाँकीको रुपमा व्यवस्था गरी यो वर्ष भुक्तानी गरेको छ। त्यसै गरी आ.व. २०८१/८२ मा संचित कोष रु. ३३,१०,९३५।४९ मौज्दात रहेकोमा आ.व. २०८२/८३ को लागि रु. ६५,००,०००।०० भुक्तानी दिनको बाँकी जिम्मेवारी सारेको छ। यसरी स्रोतको सुनिश्चितता विना दायित्व सृजना हुने गरी आयोजना तथा कार्यक्रममा रकम विनियोजन तथा दायित्व सृजना गर्ने कार्यले पालिकाले बजेट अनुशासन पालना गरेको देखिदैन। त्यसै गरी उक्त दायित्व सृजना भएको अवस्थामा नियमावलीको उल्लिखित व्यवस्था अनुसार प्रमाणित गराई महालेखापरीक्षकको कार्यालयलाई पठाएको देखिएन। सिद्धान्ततः बजेट एक आर्थिक वर्षको लागि बनाइने भएकोले आगामी आर्थिक वर्ष भुक्तानी हुने गरी दायित्व सृजना गर्नु हुदैन। पालिकाले यस सम्बन्धमा सुधार गर्नुपर्दछ।

१५ आन्तरिक आय तर्फ

१५.१ **आन्तरिक आय -** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ बमोजिम स्रोत अनुमान तथा वजेट सीमा निर्धारण समितिले पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय समेतको व्यवस्थापन गर्न सक्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस वर्ष केन्द्रीय अनुदानबाट गरेको खर्चका तुलनामा आन्तरिक आयको स्थिति देहाय बमोजिम छ।

केन्द्रीय अनुदानबाट खर्च	आन्तरिक आय	आन्तरिक आय प्रतिशत
१७,६५,४६,२२०.७४	४२१४७३९.५१	२.३८

उपर्युक्त विवरण अनुसार स्थानीय तहमा प्राप्त केन्द्रीय अनुदानबाट भएको खर्चको तुलनामा आन्तरिक आयको हिस्सा २.३८ प्रतिशत मात्र रहेको छ। त्यसैले पालिकाको आन्तरिक आय सङ्कलनको दायरालाई फराकिलो पार्दै आन्तरिक आय वृद्धि गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

१५.२ **तीन वर्षको आन्तरिक आयको अवस्था -** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ५५, ५७, ५८ र ५९ मा एकीकृत सम्पत्ति कर र घरजग्गा कर, घरजग्गा वहाल कर, व्यवसाय कर र वहाल विरौटी शुल्क उठाउने व्यवस्था रहेको छ। तीन वर्षको आय अनुमान र असुली स्थिति निम्नानुसार रहेको देखिन्छ।

आ.व.	आय अनुमान	संकलित रकम	प्रतिशत
२०७९/८०	२९५००००	३५६४८२५	१२३
२०८०/८१	३००००००	३७४१५१७	१२५
२०८१/८२	३४५००००	४२१४७४०	१२२

उपर्युक्त विवरण अनुसार आ.व. २०७९/८० मा रु. २९ लाख ५० हजार आन्तरिक आय अनुमान गरिएकोमा रु. ३५ लाख ६४ हजार (१२२.९२ प्रतिशत), आ.व. २०८०/८१ मा रु. ३० लाख आय अनुमान गरिएकोमा रु. ३७ लाख ४१ हजार (१२४.७१ प्रतिशत) र आ.व. २०८१/८२ मा रु. ३४ लाख ५० हजार आय अनुमान गरिएकोमा रु. ४२ लाख १४ हजार (१२२.१६ प्रतिशत) आय प्राप्त भएको छ। उपर्युक्त विवरण अनुसार पालिकाको आन्तरिक आय न्यून रहेको देखिन्छ। पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र करदाताको विवरण अद्यावधिक गर्नुको साथै पालिका भित्रका सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारहरुलाई करको दायारामा ल्याई आन्तरिक आय वृद्धि गर्ने तर्फ जोड दिनुपर्दछ।

१५.३ **व्यवसाय कर** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ५८ मा पालिकाले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न व्यवसाय गर्ने व्यक्तिबाट व्यवसाय कर उठाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। यस वर्ष पालिकाले व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण शुल्क वापत रु. ४४,०९०।०० कर सङ्कलन गरेकोमा पालिकाको क्षेत्रभित्र रहेका व्यवसायीहरुको अभिलेख अध्यावधिक गरेको छैन। जसबाट पालिकाले सङ्कलन गरेको व्यवसाय कर यथार्थ मान्न सक्ने अवस्था छैन। तसर्थ पालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र सञ्चालनमा रहेका सम्पूर्ण व्यवसायीको अद्यावधिक अभिलेख राखी करको दायराभित्र ल्याउनु पर्दछ।

१५.४ **सवारी कर** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६४ मा पालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्रका सवारीमा तोकिए बमोजिम सवारी दर्ता तथा वार्षिक सवारी कर र आफ्नो क्षेत्रमा आउने सबै प्रकारको सवारीमा तोकिए बमोजिम सवारी कर उठाउने उल्लेख छ। सम्वन्धित निकायसँग समन्वय गरी हरेक वर्ष दर्ता हुने सवारीको अभिलेख राखि कर असूलीलाई प्रभावकारी बनाउने तर्फ सम्वन्धित निकायको ध्यान जानुपर्दछ।

१५.५ **विज्ञापन कर** - नेपालको संविधानको अनुसूची ९ को बुँदा नं. ४ मा विज्ञापन करको अधिकार क्षेत्र स्थानीय तहलाई तोकिएको छ। सुदूरपश्चिम प्रदेश आर्थिक ऐन, २०८१ को दफा ५ मा विज्ञापन कर लगाउन र उठाउन पाइने अधिकार स्थानीय तहलाई दिइएको छ। सामाजिक संजाल मार्फत हुने विज्ञापनलाई कानूनको दायरामा ल्याउन सकिएको देखिएन। पालिकाको आर्थिक ऐन, २०८१ मा होर्डिङ्ग वोर्ड ब्यानर तथा माईकिङ् मार्फत गरिने विज्ञापनलाई मात्र कर लगाउने व्याख्या गरिएको भए पनि यो वर्ष विज्ञापन कर असुल गरेको देखिएन। विद्युतीय प्लेटफर्म मार्फत गरिने विज्ञापनहरुलाई समेत आर्थिक ऐनले समेटी उपयुक्त प्रणालीको विकास गरी करको दायरा फराकिलो बनाउनु पर्दछ।

१५.६ **प्रदेश कानूनको कार्यान्वयन** - अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा ३ मा स्थानीय तहले स्थानीय कानून बमोजिम अनुसूची - ३ मा उल्लिखित कर तथा तथा गैर कर लगाउन र उठाउन सक्ने व्यवस्था छ। साथै ऐनको अनुसूची - ३ मा स्थानीय तहले सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर, पर्यटन शुल्क आदि कर संकलन गर्दा प्रदेशले तोकेको उल्लिखित कर समेत संकलन गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले उल्लिखित कर अधिकारलाई कार्यान्वयनमा ल्याई कर संकलन गर्न सकेको देखिएन। प्रदेशले तोकेको दर सम्म असुल गर्ने राजस्व संकलन नीति कार्यान्वयनमा ल्याई स्थानीय कराधिकार फराकिलो बनाउन पालिकाको ध्यान दिनु पर्दछ।

१५.७ **रसिद नियन्त्रण खाता** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ अनुसार स्थानीय तहले आन्तरिक आम्दानी प्राप्त गर्दा नगदी रसिद कट्टी गरी त्यसलाई दैनिक आम्दानी किताबमा प्रविष्ट गरी तोकिएको समयमा बैङ्क दाखिला गर्नुपर्दछ। सोही को दफा ७२(२) मा स्थानीय तहले आफ्नो कारोबारको लेखा महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको सिफारिसमा महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भए बमोजिमको ढाँचामा

लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले ब्याकहोलोडर र एम्बुलेन्स प्रयोग वापत असुलीमा प्रयोग हुने रसिद के कति छपाई गरेको, गत विगतका बाँकी रसिद र यो वर्ष कति खर्च भई के कति आगामी वर्षको लागि जिम्मेवारी सारेको छ सम्बन्धितलाई के कति रसिद पठाएको हो सो खुल्ने रसिद नियन्त्रण खाता राख्ने नगरेकोले राजश्व असुलीमा प्रयोग हुने रसिद उपर्युक्त ढङ्गबाट प्रयोग भएको छ भन्न सकिने आधार भएन। पालिकाले म.ले.प.फा.नं. ९०४ बमोजिम रसिदको प्रयोगलाई रसिद नियन्त्रण खाता राखी व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ। साथै राजश्व असूलीलाई स्वचालित प्रणाली मार्फत व्यवस्थापन सम्बन्धमा विशेष ध्यान पुर्‍याउनुपर्ने देखियो।

१५.८ **उपकरण परिचालनमा आम्दानी र खर्चको अवस्था-** पालिकामा रहेकोमा एक्जाभेटर र एम्बुलेन्सको परिचालनबाट देखिएका व्यहोरा देहाय बमोजिम रहेका छ।

सि.नं.	सामानको विवरण	खर्च रु.				जम्मा आम्दानी रु.
		इन्धन	चालक/हेल्परको तलब भत्ता	मर्मत खर्च	जम्मा खर्च	
१	एक्जाभेटर	२७,२०,०००	१०,६२,९२८	५,८८,०००	४३,७०,९२८	२१,७९,५५०
२	एम्बुलेन्स	३,०१,२००	३,६८,९५६	१,६४,०३६	८,३४,१९२	५५५५५
जम्मा		३०,२१,२००	१४,३१,८८४	७,५२,०३६	५२,०५,१२०	२२,३५,१०५

पालिकाले उल्लेखित उपकरणहरुको परिचालनबाट प्राप्त आम्दानी र खर्चको विश्लेषण गर्दा वर्ष भरी रु. २२ लाख ३५ हजार १०५ आम्दानी भएकोमा ५२ लाख ५ हजार १२० खर्च भएको देखिन्छ। उपकरण परिचालनमा आम्दानी भन्दा धेरै खर्च देखिन्छ। यसरी उपकरणको चालक, इन्धन र मर्मत समेतमा खर्च लेखेको अवस्थामा ती उपकरण उपयोग, परिचालनको लगशिट, लगानी र आय विश्लेषण गरी प्रयोग गरेको अवस्था देखिएन। खर्चको तुलनामा आय अधिक हुने गरी उल्लिखित उपकरणहरुको परिचालन हुनुपर्दछ।

१५.९ **असुली गर्न बाँकी आन्तरिक आय** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ९ मा वित्तीय अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत विभिन्न कर तथा शुल्क लगाउने र आय ठेक्का वापत बक्यौता रकम समेत असुली गर्ने व्यवस्था छ। पालिकाको ब्यकोहोलोडर प्रयोग वापत निम्नानुसार व्यक्तिहरुबाट शुल्क उठ्न बाँकी रहेको देखिएकोले उठ्न बाँकी शुल्क सम्बन्धितबाट असुल हुनुपर्दछ। रु.

क्र.सं.	**व्यक्तिको नाम**	**विवरण**	**सम्झौता रकम**	**दाखिला रकम**	**बाँकी रकम**
१	हाइड्रोपावर	एक्जाभेटर प्रयोग	८२५२००	५५००००	२७५२००
२	लोग विष्ट	एक्जाभेटर प्रयोग	१४४०००	५००००	९४०००
३	अर्जुन रोकाय	एक्जाभेटर प्रयोग	२५७०००	२०००००	५७०००
४	झलकमान कार्की	एक्जाभेटर प्रयोग	१४७०००	०	१४७०००
जम्मा			**१३७३२००**	**८०००००**	**५७३२००**

असुल गर्नुपर्ने	५,७३,२००

१६ **पालिकाको लोडर र एक्साभेटरबाट भएको सडक मर्मतको अभिलेख**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२३ (ख) मा सार्वजनिक निकायले कुनै विल विजकको भुक्तानी गर्दा प्राविधिक नापजाँचको आधारमा हुने वास्तविक कार्य सम्पादनको आधारमा भुक्तानी गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। सडक विभाग यान्त्रिक महाशाखाले मिति २०७७।१२।३१ मा जारी Norms rate of plant and machinery for estimation guidelines मा डोजर तथा एक्जाभेटरले माटो खन्ने काम गर्दा प्रति घण्टा १४.४० लिटर ईन्धन खपत हुने देखाएको छ। पालिकाले ईन्धन प्रयोग गरी आफ्नै ब्यकहोलोडर प्रयोग गरी यस वर्ष विभिन्न १४ स्थानका सडक मर्मत, निर्माण तथा सरसफाई गरे वापत इन्धनमा रू. २१ लाख ६४ हजार १६० खर्च गरेको विवरण प्राप्त भएको छ। पालिकाले तोकिएको प्रयोजनको लागि ईन्धन प्रयोग भएको प्रमाण अभिलेख साथ संलग्न हुनु पर्दछ।

१७ **सेवा प्रवाहको स्थिति**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन,२०७४ को दफा ११ (२) मा पालिकाको काम कर्तव्य र अधिकारको व्यवस्था छ। पालिका तथा अन्तर्गतका १० वडाहरुबाट यस बर्ष सम्पादित सेवा प्रवाहको स्थिति निम्नानुसार रहेको छ।

सि.नं.	विवरण	जम्मा
१	स्वीकृत घरनक्सा दर्ता पास	०
	पञ्जिकरणतर्फ	**६३२२**
२	जन्मदर्ता	४४०२
३	मृत्युदर्ता	८३८
४	बसाईसराई दर्ता	४३
५	विवाह दर्ता	१०२६
६	सम्बन्ध विच्छेद दर्ता	१३

पालिकाबाट यो वर्ष नागरिकता सिफारिस, घरबाटो सिफारिस, जन्म तथा मृत्यु दर्ता, नाता प्रमाणित, बसाईसराई, सम्बन्ध विच्छेद, विवाह दर्ता तथा अन्य विषयहरु सिफारिस गरेको भएतापनि सोको संख्यात्मक विवरण खुल्नेगरी स्पष्ट अभिलेख प्राप्त हुँन सकेन। पालिकाले ऐन बमोजिम सोको अभिलेख व्यवस्थित गर्नु पर्दछ। पालिकाले वडा कार्यालयबाट सम्पादित सेवालाई सरल सहज र व्यवस्थित तुल्याउँदै सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनु पर्दछ।

१८ **सार्वजनिक परीक्षण**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ वमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी, दिगो र भरपर्दो वनाउन कार्यक्रमको सामाजिक परीक्षण अन्तर्गत सार्वजनिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाई गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाको यस वर्ष सार्वजनिक सुनुवाई भएको छैन। तोकिए बमोजिम सार्वजनिक परीक्षण गरी पालिकाबाट हुने आर्थिक कारोबारमा जवाफदेहिता र पारदर्शिताको प्रवर्द्धन गर्नु पर्दछ।

१९ **आन्तरिक लेखापरीक्षण**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७७ (२) मा स्थानीय तहले आर्थिक कारोबारको नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिताको आधारमा प्रत्येक त्रैमासिक समाप्त भएको एक महिना भित्र आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने उल्लेख छ। आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखा र जनशक्ति नभएको कारण पालिकाले यस वर्षको अन्तरसरकारी हस्तान्तरित कार्यक्रम बाहेकको आर्थिक कारोबारको आन्तरिक लेखापरीक्षण गराएको छैन। कानुनमा तोकिए बमोजिम आर्थिक कारोबारको आन्तरिक लेखापरीक्षण गराई आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

२० **स्थानीय तथ्याङ्क, अभिलेख तथा स्रोत नक्साङ्कन**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ बमोजिम स्थानीयतहले आफ्नो क्षेत्रभित्रको आधारभुत तथ्याङ्क सङ्कलन, अभिलेख र सोको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने तथा आफ्नो क्षेत्रभित्रको शैक्षिक, भौगोलिक अवस्था, प्राकृतिक स्रोत अन्तर्गत खानी, जंगल तथा अन्य स्रोत, पूर्वाधार अन्तर्गत सडक, पुल, खानेपानी लगायतको अभिलेख तथा श्रोत नक्साङ्कन सहितको पालिकाको प्रोफाइल तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले स्थानीय तथ्याङ्क सम्बन्धी नीति, कानून र सोको मापदण्ड बनाएको तथा स्रोत नक्साङ्कन गरेको देखिएन। स्थानीय तहका प्राथमिकीकरणका क्रियाकलापहरु सञ्चालनमा तथ्याङ्कले महत्वपूर्ण भुमिका खेल्ने हुँदा सोको सङ्कलन र अभिलेख राख्ने कार्य गर्नुपर्दछ।

२१ **स्थानीय तह सस्थागत क्षमता स्वमूल्याकन LISA रिपोर्ट**

स्थानीय तहको कार्य प्रकृया र उपलव्धीहरुको बारेमा लेखाजोखा गरी सवल र दुर्वल पक्षहरुको पहिचान गरी शासकीय क्षमता, आर्थिक व्यवस्थापन, सेवा प्रवाह लगायत विभिन्न १० विषय क्षेत्रहरुमा आधारित सुचकहरुको मूल्याङ्कन गरी प्रतिस्पर्धात्मक सुधार गर्ने उद्देश्यले

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले निर्माण गरेको कार्यविधिको आधारमा स्थानीय तहहरुले आफ्नो संस्थागत क्षमता मूल्याङ्कन गर्ने गरिएको छ। यो वर्षको मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा यस पालिकाले पुर्णाङ्क १०० मा ६१.७५ अंङ्क प्राप्त गरेको विवरण प्राप्त भएको छ। तसर्थ पालिकाको संस्थागत क्षमतामा सुधार ल्याउन विशेष ध्यान दिन जरुरी देखिन्छ।

२२ **कानून निर्माण र सञ्चालन स्थिति**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ अनुसार स्थानीय तहहरुले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन तथा सोको अधिनमा रही नियम निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउन सक्ने व्यवस्था छ। जसअनुसार स्थानीय तह सञ्चालनको लागि संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट नमूना कानूनहरु बनाई उपलब्ध गराएकोमा यस पालिकाले हालसम्म ८ वटा ऐन, २ वटा नियमावली, २५ कार्यविधि, ३ वटा निर्देशिका र २ वटा नीति गरी ४० वटा कानुन निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। पालिकाले कानूनहरु निर्माण गरी सभा/कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरि उक्त कानूनहरु राजपत्रमा प्रकाशन गरी कार्यान्वयन गर्ने र नमुना कानून अनुसार सबै कानुन तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ।

२३ **न्यायिक समिति**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ४६ देखि ५३ सम्म न्यायिक समितिको अधिकार क्षेत्र तथा न्याय सम्पादन प्रक्रियाको व्यवस्था गरेको छ। समितिमा परेको उजुरीमध्ये मेलमिलाप प्रकृतिका आधारमा विवाद दर्ता भएको ३ महिनाभित्र टुङ्गो लगाउने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त विवरण अनुसार गतवर्ष कारबाही किनारा गरी टुङ्गो लगाउन ९ वटा विवाद बाँकी रहेको र यस वर्ष ३८ वटा विवाद दर्ता भएकोमा ३९ वटा फर्स्यौट भई ८ वटा विवाद फर्स्यौट हुँन बाँकी रहेको छ। न्याय सम्पादन प्रक्रियालाई ऐनले तोकेको म्यादभित्र फर्स्यौट वा कारबाही किनारा गरी टुङ्गो लगाउनुपर्दछ।

२४ **सहकारी नियमन**

सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ७३ अनुसार मासिक, चौमासिक, वार्षिक प्रतिवेदन बुझाउनु पर्ने र सहकारी नियमावली, २०७५ को नियम २८(४), सहकारी संस्थाहरुको सुपरीवेक्षण, निरीक्षण तथा अनुगमन निर्देशिका, २०७८ को दफा ३ मा मासिक प्रतिवेदन प्रत्येक महिनाको ७ गते भित्र एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले उपलव्ध गराएको विवरणअनुसार पालिका भित्र ३२ वटा सहकारी संस्था रहेका छन्। पालिका भित्रका सहकारी संस्थाहरुले एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) बाट सहकारी संस्थाहरुले विवरण दाखिला गरेको पाइएन। त्यसैगरी पालिकाबाट अनुगमन निरीक्षण गरी तयार गरिएको प्रतिवेदन समेत लेखापरीक्षणका क्रममा पेश भएन। जसले गर्दा सहकारीको सञ्चालन अवस्था बारे अध्ययन गर्न सकिएन। तसर्थ ऐन, नियमावली र निर्देशिका अनुसार प्रणालीमा विवरण दाखिला गर्न लगाई सोको प्रभावकारी अनुगमन गर्नु पर्दछ।

२५ **प्रशासकीय संगठन र जनशक्ति व्यवस्थापन**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ बमोजिम स्थानीय तहको कार्यबोझ, राजस्व क्षमता, खर्चको आकार र स्थानीय आवश्यकता समेतलाई ध्यानमा राखी कर्मचारी समायोजन भएपछि मात्र संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणका आधारमा स्थानीय तहमा संगठन संरचना कायम हुने व्यवस्था छ। पालिकामा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सहित ४९ दरबन्दी स्वीकृत रहेकोमा लेखापरीक्षण अवधि सम्म १७ जना पदपूर्ती भएको देखिन्छ। लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त विवरण अनुसार कार्य व्यवस्थापनका दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण मानिएका प्रशासन तथा प्राविधिक तर्फ गरी ३२ पदहरु रिक्त रहेका छन्। दरबन्दी बमोजिम जनशक्तिको पूर्णता नहुँदा विषयगत कार्यक्रम सञ्चालन, सेवा प्रवाह तथा पालिकाको समग्र कार्य सम्पादनमा असर परेको स्थिति छ। रिक्त पदहरु यथाशक्य छिटो पूर्ति गरी सेवा प्रवाह प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

२६ **कर्मचारी व्यवस्था**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ (८) मा नगर प्रहरी, सवारी चालक, सयस, बगैंचे, प्लम्बर लगायतका पद तथा सेवामा बाहेक करारमा नियुक्त गर्न नहुने व्यवस्था छ।पालिकाले उल्लेखित पदहरुमा बाहेक प्राविधिक, कम्प्युटर अपरेटर, अमिन लगायत १३ जना कर्मचारीहरु करारमा नियुक्त गरी वार्षिक तलव भत्ता वापत रू. ३३ लाख १० हजार भुक्तानी गरेको नियम सम्मत देखिएन। पालिकाले ऐनमा भएको व्यवस्था पालना गर्नुपर्दछ। रु.

अनियमित भएको	३३,१०,०००

२७ **आर्थिक सहायता**

पालिकाले स्पष्ट मापदण्ड र कार्यविधि तर्जुमा गरी तथा बजेट विनियोजन गरेर मात्र आर्थिक सहायता वितरण गर्नु पर्दछ। पालिकाले मापदण्ड र कार्यविधि तयार नगरी विभिन्न ३५ जना व्यक्तिहरुलाई रु. ५,३१,०००।०० आर्थिक सहायता वितरण गरेको छ। उक्त रकम पालिकाको कुल आन्तरिक आय रु. ४२,१४,७३९।०० को ४२.६ प्रतिशत हुन आउँछ। पालिकाले आफ्नो आन्तरिक आय संकलनको अवस्थालाई समेत ध्यान दिई निश्चित विधि र मापदण्ड वेगर आर्थिक सहायता वितरण गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनु पर्दछ।

२८ **विविध तथा सभा संञ्चालन खर्च**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ बमोजिम व्ययको बजेट अनुमान आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही औचित्यताको आधारमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस वर्ष विविधतर्फ (खाजा, खाना लगायत) रु. २३,४२,६२४.०० र सभा सञ्चालनतर्फ रु. २,७६,८५०.०० गरी कुल रु. २६ लाख १९ हजारखर्च गरेको छ। उक्त खर्च पालिकाको आन्तरिक आयरु. ४२,१४,७३९।०० को ६२.१५ प्रतिशत हुन आउँछ। यस प्रकारको खर्चमा आन्तरिक आयलाई समेत ध्यान दिई मितव्ययी रुपमा खर्च गर्ने व्यवस्था हुनु पर्दछ।

२९ **अतिथि सत्कार खर्च**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वीकृत बजेट खर्च गर्दा नियमितता, मितव्यिता, प्रभावकारिता, कार्य दक्षता र औचित्यता समेतको आधारमा खर्च गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार यो वर्ष अतिथि सत्कारमा रू. ७,७६,५००।०० खर्च गरेको छ। उक्त रकम पालिकाको कुल आन्तरिक आयको १८.४२ प्रतिशत हुन आउँछ। यस प्रकारको खर्चमा आन्तरिक आयलाई समेत ध्यान दिई मितव्ययी रुपमा खर्च गर्ने व्यवस्था हुनुपर्दछ।

३० **इन्धन खर्च**

अर्थ मन्त्रालयबाट जारी कार्य सञ्चालन निर्देशिका, २०८१ मा प्रति कर्मचारी मासिक १० लिटर सम्म इन्धन उपलव्ध गर्न सकिने व्यवस्था छ। यस वर्ष इन्धनमा कार्यालय प्रयोजनमा रू. ७,४२,२१९.३४, पदाधिकारीको लागि रू. १३,६८,०००।०० र इन्धन अन्य प्रयोजनको लागि रू. २७,२०,०००।०० गरी रू. ४८,३०,२१९.३४ खर्च भएको देखिन्छ। पदाधिकारी, कर्मचारी तथा सार्वजनिक निर्माणमा खपत भएको इन्धन उपयोगको विवरण खुल्ने अद्यावधिक अभिलेख समेत राखेको पाइएन। इन्धन खर्चलाई प्रयोग गर्ने व्यक्ति र सवारी साधन समेत खुल्ने गरी Public Asset Management System (PAMS) मा प्रविष्टि गरी इन्धन खर्चको अभिलेखाङ्कनलाई व्यवस्थित बनाउनुका साथै यस्ता खर्चमा मितव्ययिता अपनाउनु पर्दछ।

३१ **सवारी साधन मर्मत**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९६ मा मालसामान मर्मत गराउदा सार्वजनिक निकायले आफ्नै मर्मत केन्द्र वा वर्कसप भएको अवस्थामा आफ्नै मर्मत केन्द्र तथा वर्कसपबाट गराउनु पर्ने र नभएको अवस्थामा यस नियमावलीमा भएको व्यवस्था बमोजिम लागत अनुमान तयार गरी नियमावलीमा भएको प्रावधान अनुशरण गरी खरिद गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले सवारी साधन मर्मत गराउदा आफ्नो मर्मत केन्द्र नभएको अवस्थामा नियमावलीमा भएको व्यवस्था अनुरुप लागत अनुमान स्वीकृत गराई खुला र प्रतिस्पर्धात्मक मुल्यमा मर्मत सेवा खरिद गर्नु पर्नेमा ३ चार पाङ्ग्रे, १ एक्जाभेटर, १ एम्बुलेन्स र १४ वटा मोटरसाइकल मर्मत वापत सोझै खरिद गरी रू. २३ लाख ४० हजार भुक्तानी गरेको छ। तसर्थ पालिकाले खरिदमा प्रतिस्पर्धा कायम हुने गरी मितव्ययी तरिकाले मर्मत खर्च गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

३२ **भ्रमण खर्च अभिलेख**

भ्रमण खर्च नियमावली, २०६४ को नियम २१ मा भ्रमणमा खटिने पदाधिकारी वा कर्मचारीले भ्रमण प्रारम्भ गरेपछि सम्वन्धित कार्यालयले भ्रमण आदेश नम्बर, भ्रमणमा खटिनेको नाम र दर्जा , खटिएको स्थान, मिति समेत खुल्ने स्थान र बस, जिपको टिकटसमेत टाँस गरी अनुसूची ६ बमोजिमको ढाँचामा कार्यालय प्रमुखबाट प्रमाणित गरी भ्रमण अभिलेख राख्नुपर्ने र भ्रमणमा खटाउने पदाधिकारीले विश्वसनीय आधार र प्रमाण स्थापित हुने गरी आवश्यकता अनुसार आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको व्यवस्था समेत गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस वर्ष भ्रमण खर्च र गत वर्षको दायित्वमा रू. ३९,४२,८१८।०० खर्च गरेकोमा भ्रमण अभिलेख खाता

प्रमाणित, कोष प्रमाणित, बस वा माईक्रो बसको टिकट, र अनुगमन प्रतिवेदन राखेको पाईएन। जसले गर्दा अनुगमन तथा भ्रमणको सहि सदुपयोग भएको छ भन्ने आधार रहेन। भ्रमण पश्चात अनिवार्य रुपमा कामको जिम्मेवारी र व्यहोरा खुलेको अनुगमन प्रतिवेदन राख्ने व्यवस्था समेत गरी नियमावलीको व्यवस्था पालना गरिनुपर्दछ।

३३ विपद् व्यवस्थापन

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७(१) मा गाउँकार्यपालिकाको अध्यक्ष वा नगरकार्यपालिकाको प्रमुखको अध्यक्षतामा स्थानीय विपद व्यवस्थापन समिति गठन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले उक्त समिति गठन गरेको भए पनि उल्लेखित व्यवस्था बमोजिमका कार्यहरु गरेको देखिएन। ऐनमा उल्लेख भए बमोजिम समितिलाई सक्रिय बनाउनुपर्दछ।

३४ वार्षिक खरिद योजना/गुरुयोजना

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ ले सार्वजनिक निकायले तोकेको सीमाभन्दा बढी रकमको खरिद गर्दा तोकिए बमोजिमको खरिद गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यस्तै सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ७ ले वार्षिक रु. १० करोडभन्दा बढीको खरिद गर्दा गुरुयोजना तयार गर्नुपर्ने नियम ८ ले वार्षिक रु. १० लाखभन्दा बढीको खरिद गर्दा वार्षिक खारिद योजना बनाउनुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले विभिन्न शीर्षक अन्तर्गत वार्षिक रु. ९,२०,८९,९२०.०० पूँजीगत खर्च/खरिद निर्माण कार्य गरेको छ। पालिकाले आफ्नो खरिद नियमावली नबनाएको अवस्थामा उक्त ऐन, नियम बमोजिम वार्षिक खरिद योजना र गुरुयोजना नबनाई खरिद कार्य गरेको देखियो। अतः पालिकाले उक्त नियमावली बमोजिम खरिद योजना/गुरुयोजना बनाई व्यवस्थित र प्रभावकारी हुने गरी खरिद कार्य गर्नुपर्दछ।

३५ प्राविधिक बिल र कार्य सम्पन्न

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२३(१) मा खरिद सम्झौता अनुसार सार्वजनिक निकायले रनिङ बिल वा अन्य कुनै बिल बिजकको भुक्तानी गर्दा प्राविधिक नापजाँच गरी नापी कितावमा उल्लेख भएको वास्तविक कार्यसम्पादनको आधारमा भुक्तानी गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। उपभोक्ता समितिहरुबाट सञ्चालित योजनाको ठेक्का बिलहरुमा लागत अनुमान र वास्तविक कामको मूल्याङ्कनमा बरावर परिमाण र रकम उल्लेख भएको देखिन्छ। लागत अनुमान बरावर नै मूल्याङ्कन भएको देखिएकाले वास्तविक काम कति भएको हो भन्ने सम्बन्धमा आश्वस्त हुन सक्ने अवस्था देखिएन। प्राविधिकले पेश गर्ने कार्य सम्पन्न प्रतिवेदनमा कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने मिति र कार्य सम्पन्न भएको मिति लगायतका इन्जिनियरिङ नर्म्स अनुसार बिलमा खुलाउनुपर्ने तथ्याङ्क उल्लेख गरेको पाईएन। यसले गर्दा कुन काम कहिले सम्पन्न गर्नुपर्ने र तोकिएको अवधिमा सम्पन्न भए/नभएको विषयमा एकिन हुन नसकिएको हुँदा प्राविधिकले इन्जिनियरिङ नर्म्स अनुसारको उपभोक्ता समितिको बिल बनाउँदा नापजाँचलाई वास्तविक कार्यसम्पादनमा आधारित बनाउनुपर्दछ।

३६ कन्टिन्जेन्सी खर्च

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को अनुसूची १ मा वर्क चार्ज स्टाफ खर्च, सानातिना अन्य खर्च तथा फिजिकल कन्टिन्जेन्सी खर्च गर्ने सन्दर्भमा सम्बन्धित मन्त्रालय वा केन्द्रीय निकायबाट कार्यविधि स्वीकृत गराई खर्च गर्नु पर्दछ। पालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार पालिकाले यो वर्ष कन्टिन्जेन्सी वापत निम्नानुसार रू. ४१ लाख ४ हजार खर्च खर्च गरेको छ। कन्टिन्जेन्सी खर्चलाई व्यवस्थित र मितव्ययी बनाउन आवश्यक कार्यविधि तयार गरी लागु गर्नुपर्दछ।

क्र.स.	कन्टिन्जेन्सीको विवरण	खर्च रकम
१	ज्याला	१३२०००
२	दैनिक भ्रमण भत्ता	५४६०५८.५६
३	इन्धन	१००००
४	मर्मत	६४६६७.३१
५	मसलन्द	३००८५९.३३
६	निर्माण खर्च	१६३८५००
७	मेशिनरी तथा औजार	१९८२५०
८	विमा	३८४०२
९	अन्य	११३०३४१.८०
जम्मा		४१०४०७८.९८

३७ **पेश्की बाँकी**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ५० मा कुनै व्यक्ति फर्म वा संस्थालाई उपलव्ध गराएको पेश्की रकम तोकिएको म्याद भित्र फस्योंट गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले गत र यस वर्ष पेश्कीको रुपमा भुक्तानी भएको निम्नानुसार रकम आर्थिक वर्षको अन्त्य सम्म फस्योंट नभएकोले नियमानुसार पेश्की फस्योंट हुनु पर्दछ।

क्र स	**पेश्की प्राप्त गर्नेको नाम**	**म्याद नाघेको पेश्की**		**म्याद ननाघेको पेश्की**		**जम्मा**
		यस आव	गत आव	यस आव	गत आव	
१	श्री पूर्णा निर्माण सेवा	०	०	३०,५०,९६४.८४	०	३०,५०,९६४.८४
२	के.एन.के. ईन्जिनियरिङ	०	२,४८,०००.००	०	०	२,४८,०००.००
जम्मा		०	२,४८,०००.००	३०,५०,९६४.८४	०	३२,९८,९६४.८४

३८ **पान विलमा कारोबार**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १९ मा सार्वजनिक निकायले बीस हजार रुपैयाँ भन्दा बढी रकमको मालसामान खरिद गर्दा वा निर्माण कार्य गराउँदा आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट स्थायी लेखा नम्बर र मूल्य अभिवृद्धि कर दर्ता प्रमाणपत्र प्राप्त गरेका व्यक्ति, फर्म, संस्था वा कम्पनीबाट मात्र खरिद गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। नमुना परीक्षणको क्रममा पालिकाले विभिन्न प्रयोजनमा देहायका फर्म/सप्लायर्सबाट पान बीलमा बीस हजार भन्दा बढीको कारोबार गरी भुक्तानी गरेको छ। पालिकाले नियमावलीको व्यवस्था बमोजिम २० हजार भन्दा बढीको कारोबार मूल्य अभिवृद्धि कर दर्ता प्रमाणपत्र प्राप्त गरेका व्यक्ति, फर्म, संस्था वा कम्पनीबाट खरिद गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ। यस सम्बन्धमा देखिएका केहि उदाहरणहरु यस प्रकार छन।

क्र.स.	गो.भौ.नं./ मिति	सप्लायर्स/फर्म	भुक्तानी रकम रु.	कैफियत
१	२१८/२०८१।०८।१४	रारा बुक्स एण्ड स्टेशनरी	७८५३२५	मसलन्ध तथा कार्यालय सामाग्री खरिद
२	५३३, २०८१/१०/२४	मंगल दिप ट्रेर्डस	२०४६३३	विविध खर्च
३	८०७,२०८२।०२।११	एनएमबी इलेक्ट्रोनिक्स सेन्टर	९८९८२३	मसलन्ध खरिद
४	१०६७,२०८२।०३।१८	नमस्ते रारा फ्लेक्स प्रिन्ट एण्ड डिजिटल हाउस	४१५३७४	मसलन्ध तथा कार्यालय सामाग्री खरिद
५	१०७५,२०८२।३।१९	चन्द्र सुर्य ग्यारेज एण्ड अटो पार्टस	४५००००	मोटरसाइकल मर्मत खर्च

३९ **पशुपंक्षीको औषधी खरिद**

पालिकालाई आवश्यक पर्ने पशु औषधी खरिद गर्नुपूर्व तालुक निकायबाट प्राप्त हुने परिमाण यकिन गरी तथा वार्षिक आवश्यकताको परिमाणको विवरण तयार गरी आपूर्ति तथा वितरणको व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ। आपूर्ति हुने औषधी वा अन्य सामानमा उत्पादन मिति, म्याद सकिने मिति, ब्याच नं, उत्पादक कम्पनीको नाम र नि:शुल्क वितरण लगायतका विवरण उल्लेख रहेको हुनुपर्दछ। यस वर्ष पालिकाले गो.भौ.नं. ५०४/२०८१।१०।२३ बाट रू. ९ लाख ५० हजार को पशुपंक्षिको औषधी खरिद गरेको देखिन्छ। आपूर्तिकर्ताबाट औषधी वा अन्य सामानको Manufacture Date, Expiry Date, Batch no, Manufacture Company को नाम र सरकारबाट निःशुल्क वितरणको लागि भनि वाक्यांश उल्लेख गर्नु पर्नेमा सो गरेको पाइएन। औषधीहरुको expiry date बिलमा वा लिष्टमा उल्लेख भएको पाइएन। पालिकाले खरिद गरेका पशुपंक्षी औषधि भण्डार दाखिला गर्नुभन्दा पहिले अनिवार्य रुपमा Inspection गरी Inspection report बनाउनुपर्नेमा सो नगरी भण्डार दाखिला गरेको पाइयो। अतः पालिकाले खरिद गरेको पशुपंक्षी औषधीको म्याद चेक जाँच गरी भण्डारण एवं दाखिला गरी वितरणको व्यवस्था गर्नुपर्दछ। साथै पालिकाले पशुपंक्षी औषधी खरिद, उपयोग र मौज्दातको अवस्था यकिन गरी खरिदलाई व्यवस्थित बनाउनेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

४० **राष्ट्रपती रनिङशिल्ड प्रतियोगिता**

स्थानीय शासन सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७३(६) मा स्वीकृत वजेट खर्च गर्दा मितव्ययिता र प्रभावकारीता कायम गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाउनुपर्ने उल्लेख छ। पालिकाले यस बर्ष राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड प्रतियोगितामा रु. ३२,०६,८८८।०० खर्च गरेको छ। यस सम्बन्धी खर्च सम्बद्ध फाँटवारी परीक्षण गर्दा अधिकांश खाजा, खाना तथा बास वापत विभिन्न होटलका विल भरपाई, खेलकुद पोशाक तथा खेल सामग्री खरिदका विभिन्न आपूर्तिकर्ताको बिल भरपाई, गाडी रिभर्ज वापतको विल भरपाई, कर्मचारी दैनिक भ्रमण भत्ता लगायतका खर्च संलग्न रहेको पाईयो। संलग्न विल भरपाईबाट देखिएका खाना खाजा लगायत अन्य खेल सामग्रीको दर र गाडी रिजर्भको दरमा समेत एकरुपता नहुनुको साथै तथा खेल प्रतियोगितामा सहभागी खेलाडी तथा प्रशिक्षकको संख्या उनीहरुलाई वितरण गरिएका खेल सामग्रीहरुको एकिन गर्न सकिएन। साथै खर्चको लागत अनुमान, कार्यक्रमको प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेमा सो पेश गरेको छैन। पालिकाले यस प्रकारका कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा निर्धारित खर्च मापदण्डको आधारमा प्रस्तावना तथा लागत अनुमान स्वीकृत गरी खर्चमा मितव्ययिता कायम गर्नुपर्दछ।

खर्च विवरण	**खर्च रकम रु.**
खाना खाजा लगायत विविध	१००९९००
दैनिक भ्रमण भत्ता	३२२००
प्रशिक्षक पारिश्रमिक	२५१७००
सवारी साधन भाडा	३८००००
सामाग्री खरिद	८११५३४
अन्य खर्च	५४३६०४
साइनिङ स्टार क्लवलाई भुक्तानी	१७७९५०
जम्मा	**३२,०६,८८८।०**

४१ **अनुत्पादक खर्च**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ मा स्थानीय तहले उपयोगिता सिर्जना हुने गरी अधिकतम प्रतिफल दिने कार्यक्रम छनौट गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले अनुत्पादक कार्यक्रममा खर्च गर्दा सो बाट पालिकालाई प्रतिफल प्राप्त हुने देखिदैन। यस्ता खर्चलाई नियन्त्रण गर्नुपर्दछ। यस सम्बन्धमा देखिएका केही उदाहरण देहाय अनुसार छन।

गो.भौ.नं.	कार्यक्रम	रकम रु.
१९५/२०८१।०८।१२	चौदशी मेला व्यवस्थापन	१२११२५।०
३८८।२०८१।०९।१९	बाटुलेचौर चाडपर्व व्यवस्थापन खर्च	६९६८०।०
७७६।२०८२।०२।०४	बडादशै कार्यक्रम खर्च	५०००००।०
४३२/२०८२।०२।१३	कोटिलागाउँ कैलाशमाण्डु पुजा खर्च	५००००।०

४२ **सवारी साधन भाडा तथा ढुवानी खर्च**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७३(६) मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वीकृत बजेट खर्च गर्दा नियमितता, मितव्ययिता, प्रभावकारिता, कार्यदक्षता र औचित्यता समेतको आधारमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यस वर्षमा पालिकाले कार्यालय प्रयोजनार्थ विभिन्न मितिमा गाडीहरु भाडामा लिई रू. १४,८५,१९७।०० खर्च भुक्तानी गरेको छ। गाडी भाडामा लिंदा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले सम्झौता गर्नुपर्नेमा अन्य कर्मचारीले समेत सम्झौता गरी गाडी भाडामा लिएको देखिन्छ। कतिपय सम्झौतामा कार्यालय प्रयोजन मात्र उल्लेख गरेको र कुन प्रयोजनको लागि गाडी प्रयोग भएको भन्ने कुरा उल्लेख नगरेको हुँदा खर्चको सदुपयोगमा सुनिश्चित हुन सकिदैंन। त्यसैगरी एउटै स्थान र दुरीमा पनि गाडी भाडाको दर फरक फरक रहेको देखियो। यसर्थ पालिकाको आफ्नो सवारी साधनलाई समयमै मर्मत सम्भार गरी सकेसम्म बाह्य गाडीहरु भाडामा नलिने र लिनै पर्ने अवस्थामा गाडी भाडा लिंदा स्पष्ट प्रयोजन, प्रयोग गर्ने पदाधिकारीको विवरण खुलाई प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले गाडी भाडा सम्झौता गरी सार्वजनिक कोषको खर्चमा अधिकतम मितव्ययितालाई समेत ध्यानमा राखी लिनुपर्दछ।

४३ **आन्तरिक आयतर्फ**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा २७ को उपदफा ५ मा राजस्वको लगत तथा लेखा राख्ने, हिसाब भिडान गर्ने, वित्तिय विवरण तयार गर्ने, लेखापरीक्षण गराउने उत्तरदायित्व कार्यालय प्रमुखको हुने व्यवस्था छ। पालिकाले नगदी रसिद ठेलीहरु छपाएर राजस्व संकलन गर्ने वडा तथा फाँटका प्रमुखलाई दिएको देखिएता पनि यसरी दिएका रसिद ठेलीहरु देहायको कर्मचारीले समयमा फिर्ता गरेको देखिएन। पालिकाले यकिन गरी उक्त रसिद ठेलीहरु फिर्ता गराई प्राप्त राजस्व दाखिला गर्नु पर्दछ।

क्र. स.	कर्मचारीको नाम थर	रसिद नम्बर
१.	मान बहादुर रावत	१८०१-१८५०
२.	मान बहादुर कार्की	१८५१-१९००
३.	नन्दलाल रेग्मी	३७५१-३८००
४	केशर बहादुर शाही	२७०१-२७५०
५	नरदिप भण्डारी	२७५१-२८००
६	जुलफे रोकाया	२९५१-३०००
७	नरजित भण्डारी	३०५१-३१०० र ३३५१-३४००
८	जंगविर रोकाया	३१०१-३१५०
९	छत्र बहादुर मल्ल	३१५१-३२००
१०	धिरेन्द्र बि क	३५५१-३४००
११	बिर्ख खत्री	३२५१-३३००
१२	दत्त रोकाया	३६५१-३७००

४४ **सामाजिक सुरक्षातर्फ**

४४.१ **सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण-** पालिका अन्तर्गतका जम्मा १० वडाहरुमा त्रैमासिकमा रूपमा जम्मा रकम रू. ९३११७७८५ सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण भएको छ।

वडामा भएको खर्च	प्रथम त्रैमासिक	दोस्रो त्रैमासिक	तेस्रो त्रैमासिक	चौथो त्रैमासिक	जम्मा खर्च
वडा नं १	२९०३९१६	२८५१३९६	२९५८२१८	२९८६४२०	११६९९९५०
वडा नं २	१६७५०७१	१६०८००८	१६७२१३६	१६६६०९६	६६२१३११
वडा नं ३	३४०६०४७	३२३३३३९	३४५३३४३	३४६२७२२	१३५५५४५१
वडा नं ४	२६३८११०	२६४६६५५	२७०४९१०	२७०२७४८	१०६९२४२३
वडा नं ५	२०९४४९९	२०११४४८	२०९०५१३	२०९००४९	८२८६५०९
वडा नं ६	२३७८९८५	२२७८३३४	२४०८८९०	२४०९६३८	९४७५८४७
वडा नं ७	२४८२६९४	२३९२६७४	२५६८८३७	२५८६२९६	१००३०५०१
वडा नं ८	१७७२६५०	१७४२५७७	१७८८९११	१७८५७८५	७०८९९२३
वडा नं ९	१७९९२६९	१७३६५७२	१८१६०७०	१८०२६११	७१५४५२२
वडा नं १०	२१५२५४०	२०२३५१०	२१४४९६२	२१९०३३६	८५११३४८
जम्मा	२३३०३७८१	२२५२४५१३	२३६०६७९०	२३६८२७०१	९३११७७८५

४४.२ **लाभग्राहिको अभिलेख अद्यावधिक-** सामाजिक सुरक्षा कार्यविधिको दफा २६ को उपदफा ३ बमोजिम एक आर्थिक वर्षमा एकपटक पनि रकम नझिकेका लाभग्राहीको विवरण सेवा प्रदायक बैँकबाट अनुसूची -११ बमोजिमको ढाँचामा प्राप्त गरी त्यस्ता लाभग्राहीको मृत्यु भएको वा कुनै कारणले भत्ता प्राप्त गर्न योग्य नभएको सम्बन्धमा स्थानीय तहले आवश्यक यकिन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेकोमा पालिकाले सो गरेको देखिएन। पालिकाले कार्यविधिको अनुसूची -११ बमोजिमको ढाँचामा विवरण माग विवरण अद्यावधिक गर्नुपर्दछ।

४५ शिक्षा तथा विद्यालय अनुदान व्यवस्थापन

४५.१ **अनुगमन नियमन व्यवस्था** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ अनुसार माध्यामिक तहसम्मका विद्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको लागि आवश्यक नीति निर्माण, अनुगमन मूल्यांकन तथा नियमन सम्बन्धि कार्य सम्बन्धित पालिकाले गर्ने व्यवस्था भएकोमा पालिकाले विद्यालय अनुगमन मापदण्ड तयार गरेको छैन। जसबाट विद्यालय अनुगमन कार्यका साथै शिक्षण सिकाई कार्य प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन हुन नसक्ने देखिएकोले मापदण्ड तयार गरी विद्यालय अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

४५.२ **शिक्षक दरवन्दी र पदपूर्ति** - स्थानीय तह अन्तर्गत रहेका सामुदायिक विद्यालयहरुमा दरबन्दी अनुसार शिक्षकको पदपूर्ति भई नियमित पठनपाठनको व्यवस्था हुनुपर्दछ। पालिका अन्तर्गत विभिन्न तहका ३१ सामुदायिक विद्यालयमा १२५ शिक्षक दरवन्दी रहेकोमा शिक्षण अनुदान सहित १४४ शिक्षकको पदपूर्ति रहेको छ। शिक्षा नियमावली, २०५९ को नियम ७७ को उपनियम (१) मा सामुदायिक विद्यालयको प्रत्येक कक्षामा सामान्यतया उपत्यका तथा तराई, पहाडी र हिमाली क्षेत्रमा क्रमश: ५०, ४५ र ४० विद्यार्थी हुनुपर्ने व्यवस्था छ। सोही नियमावलीको नियम १२ क मा अधिकांश कक्षामा नियम ७७ बमोजिमको विद्यार्थी संख्या नभएकोमा विद्यालय गाभ्न सक्ने व्यवस्था छ। पालिकाका सामुदायिक विद्यालयमा शैक्षिक सत्र २०८१ मा ५३२६ विद्यार्थी अध्ययनरत रहेका छन। पालिकाले न्यून विद्यार्थी भएका विद्यालय अन्य विद्यालयमा गाभ्ने वा अन्य प्रकृया सञ्चालन गरी शिक्षक विद्यार्थीको अनुपात मिलाउनु पर्दछ।

क्रं.सं.	विद्यालयको नाम	सञ्चालित कक्षा	शिक्षक दरबन्दी	पदपूर्ति			जम्मा पदपूर्ति	विद्यार्थी	शिक्षक विद्यार्थी अनुपात
				स्थायी	करार/ राहात	शिक्षण अनुदान			
१	कालिका आधारभूत विद्यालय वि	१-५	३	२	१	०	३	३७	१२:१
२	गंगा आधारभूत विद्यालय	१-३	१	१	०	०	१	१६	१६:१
३	बाँधु माध्यमिक विद्यालय	१-१०	८	४	४	३	११	३०६	२८:१
४	भवनी आधारभूत विद्यालय	१-३	१	०	१	०	१	१६	१६:१
५	पञ्चलक्ष्मी आधारभूत विद्यालय	१-८	४	३	१	१	५	१८५	३७:१
६	देवडाँडा माध्यमिक विद्यालय	१-१०	६	५	१	२	८	२१९	२७:१
७	भावना आधारभूत विद्यालय	१-८	२	१	१	०	२	१९७	९९:१
८	सत्यलक्ष्मी आधारभूत विद्यालय	१-५	३	१	२	०	३	३६	१२:१
९	मदनआश्रित आधारभूत विद्यालय	१-५	२	१	१	०	२	५३	२७:१
१०	बुढीनन्दा आधारभूत विद्यालय	१-५	४	२	२	०	४	१६१	४०:१
११	चन्द्रनाथ आधारभूत विद्यालय	१-७	६	३	३	०	६	११४	१९:१
१२	कालिका आधारभूत विद्यालय	१-८	३	३	०	१	४	१०१	२५:१
१३	बुढीनन्दा आधारभूत विद्यालय	१-८	२	२	०	१	३	१६४	५५:१
१४	जनविकास आधारभूत विद्यालय	१-८	३	३	०	१	४	१२४	३१:१
१५	जनप्रकाश माध्यमिक विद्यालय	१-१२	२१	१६	५	१	२२	१०३२	४७:१
१६	बागेश्वरी आधारभूत विद्यालय	१-८	४	२	२	२	६	१४६	२४:१
१७	मष्टा आधारभूत विद्यालय	१-३	१	१	०	०	१	४९	४९:१
१८	बडीमालिका आधारभूत विद्यालय	१-६	३	२	१	०	३	६९	२३:१
१९	नन्देश्वरी माध्यमिक विद्यालय	१-१०	६	४	२	३	९	२६२	२९:१
२०	पशुपति आधारभूत विद्यालय	१-५	४	४	०	१	५	५९	१२:१
२१	हिमाली आधारभूत विद्यालय	१-८	४	३	१	१	५	३८०	७६:१
२२	सत्य माध्यमिक विद्यालय	१-१०	१५	११	४	१	१६	८४०	५३:१
२३	कैलाश आधाररभूत विद्यालय	१-५	५	३	२	०	५	१२७	२५:१

२४	घटाल आधारभूत विद्यालय	१-३	२	१	१	०	२	३३	१७:१
२५	कैलाश आधारभूत विद्यालय	१-६	३	१	२	०	३	९१	३०:१
२६	खापर आधारभूत विद्यालय	१-५	३	२	१	०	३	१४३	४८:१
२७	पाण्डप आधारभूत विद्यालय	१-८	२	१	१	१	३	१०९	३६:१
२८	सिद्धेश्वरी आधारभूत विद्यालय	१-५	३	१	२	०	३	११२	३७:१
२९	ऋषिदेब आधारभूत विद्यालय	१-५	०	०	०	०	०	४०	शुन्य दरबन्दी
३०	सागरा आधारभूत विद्यालय	१-५	१	०	१	०	१	८०	८०:१
३१	शुनन्दा वेदविद्याश्रम	१-५	०	०	०	०	०	२५	धार्मिक
			१२५	८३	४२	१९	१४४	५३२६	३७:१

४५.३ **IEMIS अद्यावधिक** - शिक्षा तथा मावन स्रोत विकास केन्द्रद्धारा जारी कार्यक्रम कार्यान्वियन कार्यविधि, २०८१/८२ को बुँदा नं. ५ मा स्थानीय तहका लागि निर्धारण हुने अनुदान विद्यालयबाट गरिने शैक्षिक तथ्याङ्क शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (IEMIS) मा आधारित हुने र विद्यालयले तथ्याङ्क नभरेका/अद्यावधिक नगरेका कारणबाट स्थानिय तहले पाउने अनुदानमा फरक पर्न जाने भएकाले आफ्नो मातहतका सबै सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयलाई IEMIS अनिवार्य रूपले अद्यावधिक गर्न लगाउने र स्थानीय तहले विद्यालयबाट अद्यावधिक गरिएको शैक्षिक सत्र २०८१ को तथ्याङ्कको सत्यापन गर्ने र सत्यापन भएको तथ्याङ्कका आधारमा अनुदान निकासा दिनुपर्ने उल्लेख छ। पालिका भित्र रहेका अधिकांश विद्यालयको IEMIS विवरण अद्यावधिक रहेको नदेखिएकोले विद्यार्थीको संख्यात्मक विवरण अद्यावधिक गराई सोही बमोजिम निकासा गर्नुपर्दछ।

४५.४ **अनुदानको अनुगमन** - शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र द्वारा जारी कार्यक्रम कार्यान्वियन कार्यविधि, २०८१।८२ मा भएको व्यवस्था अनुसार स्थानीय तहले अनुदान प्राप्त विद्यालयले निर्धारित मापदण्ड र प्रक्रीया अनुरुप गरे नगरेको नियमित रुपमा अनुगमन गरी सोको एक प्रति प्रतिवेदन शिक्षा तथा मावन स्रोत विकास केन्द्रमा पठाउनु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले अन्तर्गतका विद्यालयहरुलाई यो वर्ष शिक्षक तलबमा रु. ७,५५,४७,२३९।००, प्रारम्भिक वाल विकास र विद्यालय कर्मचारी अनुदानमा रु. ७५,६८,०००।०० प्रति विद्यार्थी लागतमा रु. १३,२२,३५०।००, पाठ्यपुस्तक अनुदानमा रु. ४६,४२,२२६।००, छात्रवृत्तिमा रु. २०,४०,४००।००, अङ्ग्रेजी गणित विज्ञान शिक्षक तलबमा रु. १,०८,७५,२७७।००, विद्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापनमा रु. १९८९०००, दिवा खाजा ढुवानि खर्चमा रु. ३,३७,४६६।००, विपद्का समयमा सिकाइ निरन्तरताका लागि सिकाई आपुरण तथा द्रुत सिकाइ योजना (ReAL) कार्यान्वियनमा रु. १०,००,०००।००, शैक्षिक पहुँच सुनिश्चितता अनौपचारिक तथा वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रममा रु. १३,६३,६००।००, सामुदायिक विद्यालयका छात्राहरुलाई नि:शुल्क स्यानिटरी प्याड ब्यवस्थापनमा रु. २०,२४,३००।००, शैक्षिक सुशासनका लागि सस्थागत क्षमता विकास विद्यार्थी परीक्षण मूल्याङ्कन शिक्षक मेन्टरिङ तथा विद्यालय सुपरिवेक्षणमा रु ३,१२,६२५।०० गरी कूल रू. १०,९२,२२,४८३।०६ अनुदान निकासा गरेकोमा उल्लिखित व्यवस्था अनुसार नियमित अनुगमन गर्ने तथा प्रतिवेदन दिने गरेको देखिएन। कार्यक्रम कार्यान्वियन कार्यविधिमा उल्लिखित व्यवस्था अनुसार नियमित अनुगमन हुनुपर्दछ।

४५.५ (229-2081-12-28):
छात्रवृत्ति - शिक्षा तथा मानव श्रोत विकास केन्द्रले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को लागि जारी गरेको कार्यक्रम कार्यान्वियन कार्यविधिको क्रियाकलाप नं. २.७.११.१ मा सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको लागि विभिन्न आधारमा छात्रवृत्तिको दर निर्धारण गरेको छ। त्यसैगरी IEMIS मा प्रविष्ट तथ्याङ्कलाई सम्बन्धित विद्यालयबाट कक्षागत विद्यार्थीहरुको यथार्थ तथ्याङ्क सँग सत्यापन गराई शिक्षा अधिकृतबाट प्रमाणित गरी सोका आधारमा विद्यालयहरुलाई रकम निकासा गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस शीर्षकमा रु. ७,१४,४००।०० खर्च लेखेकोमा यस शिर्षकको रु. २,०२,०००।०० विपन्न लक्षित छात्रवृत्तिमा खर्च भएको र ३१ सामुदायिक

विद्यालयमा रु. ७,१४,४००।०० छात्रवृत्ति निकासा गरेको छ। कार्यविधिले तोकेबमोजिम विद्यार्थी संख्या सत्यापन गरेको देखिएन। छात्रवृत्ति रकमको यथार्थ उपयोग सम्बन्धमा पालिकाबाट आवश्यक अनुगमन हुनुपर्दछ।

४५.६ **निशुल्क पाठ्यपुस्तक** - शिक्षा तथा मानव श्रोत विकास केन्द्रले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को लागि जारी गरेको कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिको क्रियाकलाप नं. २.४.६.२ मा सार्वजनिक विद्यालयका कक्षा १ देखी १२ सम्मका विद्यार्थीकालागि नि:शुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान दिने र अनुदानबमोजिम विद्यालयले पाठ्यपुस्तक विद्यार्थिलाई वितरण गरेको पालिकामा पेश गर्ने उल्लेख छ। पालिकाले यो वर्ष रू. ४६,४२,२२६ रकम यस शीर्षकमा खर्च गरेकोमा ३१ विद्यालयलाई पाठ्यपुस्तका लागि रु. ३५,७७,६१०।०० निकासा गरेको छ। निकाशा गर्दा IEMIS को तथ्याङ्क अनुसारको विद्यार्थी संख्या कार्यान्वयन कार्यविधिमा उल्लेख भए बमोजिम प्रमाणित विद्यार्थी संख्या यकिन गर्ने गरेको देखिएन। अत: निकाशा भए बमोजिमको पाठ्यपुस्तक वितरण भए नभएको यकिन गर्नुपर्दछ।

४५.७ **शिक्षक विद्यार्थी अनुपात** - शिक्षा नियमावली, २०५९ को नियम ७७ को उपनियम (१) मा सामुदायिक विद्यालयको प्रत्येक कक्षामा सामान्यतया उपत्यका तथा तराई, पहाडी र हिमाली क्षेत्रमा क्रमश: ५०, ४५ र ४० विद्यार्थी हुनुपर्ने व्यवस्था छ। सोही नियमावलीको नियम १२क मा अधिकांश कक्षामा नियम ७७ बमोजिमको विद्यार्थी संख्या नभएकोमा विद्यालय गाभ्न सक्ने व्यवस्था छ। विद्यालय समायोजन कार्यान्वयन निर्देशिका, २०७० ले न्यून विद्यार्थी भएका विद्यालयलाई जिल्ला शिक्षा समन्वय अधिकारीको सिफारिसमा जिल्ला शिक्षा समितिले बन्द गरी अर्को पायक पर्ने विद्यालयमा नियमानुसार समायोजन गर्नसक्ने उल्लेख छ। निर्देशिकाको बुँदा नं. १४.१ मा विद्यालय समायोजन सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि विद्यालयको तथ्याङ्क संकलन गरी सम्भाव्य अध्ययन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिका अन्तर्गत रहेका ३१ सामुदायिक विद्यालयबाट प्राप्त विवरण अनुसार ९ विद्यालयमा मात्र शिक्षक विद्यार्थी अनुपात ४०:१ भन्दा बढी रहेको छ भने ७ विद्यालयमा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात २०:१ भन्दा न्यून रहेको छ। सो अनुसार कतिपय विद्यालयमा शिक्षक दरबन्दी न्यून रहेको र कतिपयमा न्यून विद्यार्थी संख्या रहेका कारण प्रति विद्यार्थी लागत बढ्ने गरेको अवस्था देखियो। न्यून विद्यार्थी संख्या भएको विद्यालय समायोजन एवम शिक्षक दरवन्दी मिलान गरी पठनपाठन व्यवस्थित गर्न पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ।

४५.८ **प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा अनुदान** - कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि २०८१/८२ को क्रियाकलाप नम्बर २.७.१३.५० मा प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा सिकाई सामाग्री तथा डिजिटल सामग्री व्यवस्थाका लागि विद्यालयलाई अनुदान कार्यक्रम अर्न्तगत विद्यालयलाई अनुदान निकासा पश्चात अनुदानको प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। यस वर्ष ३१ वटा विद्यालयलाई जम्मा रु. १३,२२,३५०।०० निकासा भएकोमा अनुदान उपयोगको प्रगति प्रतिवेदन पेश भएको पाईएन। कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिको पालना हुनुपर्दछ।

४५.९ **छात्रवृत्ति सहायता सार्वजनिकिकरण** - नेपालको संविधानको अनुसूची ८ अनुसार आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा स्थानीय तहको अधिकारको सूची अन्तर्गत उल्लेख छ। अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा २७ मा निजी लगानीका विद्यालयले प्रारम्भिक बालविकास देखि बाह्र कक्षा सम्मका कूल विद्यार्थी संख्या अनुसार पांचसय जनासम्म, पांचसय देखि आठसय जनासम्म र आठसय भन्दा बढी विद्यार्थी संख्या भएका विद्यालयले क्रमशः कम्तीमा दश, बाह्र र पन्ध्र प्रतिशत विद्यार्थीलाई निःशुल्क शिक्षा प्रदान गर्न स्थान आरक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। शिक्षा नियमावली , २०५९ को नियम १५१ मा संस्थागत विद्यालयले गरीव, अपाङ्ग, महिला, दलित र जनजाति विद्यार्थीलाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनुपर्ने व्यवस्था छ। यसर्थ पालिकाले आफ्नो क्षेत्रका विद्यालयको अनुगमन गरी यस्ता छात्रवृत्ति कार्यक्रमको कार्यान्वयनको पारदर्शिता र जवाफदेहिता प्रवर्धनको लागी छात्रवृत्ति पाउने विद्यार्थीको नाम, ठेगाना र रकम पालिका र सम्वन्धित विद्यालयको वेभसाइटबाट सार्वजनिकरण गर्नु गराउनु पर्दछ।

४५.१० (281-2081-12-19):
सामुदायिक सिकाई केन्द्र - कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि २०८१/८२ को ६.७ मा स्थानीय तहको शिक्षा शाखाले नियमितरुपमा सञ्चालनमा रहेका सामुदायिक सिकाई केन्द्रको स्थलगत निरिक्षण गरी वार्षिक साधारण सभा भएको, विद्यान बमोजिम पदाधिकारीको

निर्वाचन भएको, साधारणसभाबाट बजेट र कार्यक्रम प्राप्त गरेको गत आर्थिक वर्षको खर्च स्वीकृत गरेको र लेखापरीक्षण गरी प्रतिवेदन पेश गरेको लगायतको मापदण्ड पुरा गरेका सामुदायिक केन्द्रहरुलाई प्रति केन्द्र बार्षिक रु. ३ लाख अनुदान उपलब्ध गराउने उल्लेख छ। पालिकाले दियालो, प्रगतिशिल र परिवर्तनशिल सामुदायिक अध्ययन केन्द्रलाई प्रति केन्द्र रु. ३,७४,२००।०० को दरले कूल रु. ११,२२,६००।०० निकाशा गरेकोमा प्रति केन्द्र रु. ७४२००।०० गरी कूल रु. २,२२,६००।०० पालिकामा शैक्षिक तथ्याङ्क संकलनको लागि सामुदायिक अध्ययन केन्द्रलाई निकासा दिएको पालिकाले जनाएको छ। उक्त केन्द्रलाई निकासा भएको अनुदानको उपयोग र उपलब्धि खुल्ने प्रगति प्रतिवेदन पेश गरेको नदेखिएकोले उक्त प्रतिवेदन पेश तथा अनुगमन गरी अनुदान सदुपयोगको सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।

४५.११ **निःशुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान खर्च** - आर्थिक कार्यविधी तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ (१) मा सरकारी रकम खर्च गर्दा बजेट तथा कार्यक्रमको सीमाभित्र रही सम्बन्धित शीर्षकबाट खर्च गर्नुपर्ने तथा खर्च गर्दा रीत पुगे नपुगेको यकिन गरेर मात्र खर्च लेख्नुपर्ने उल्लेख छ। शिक्षा तथा मानव श्रोत विकास केन्द्रले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को लागि जारी गरेको कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिको क्रियाकलाप नं. २.७.१३.१३ (९.६०) मा शिक्षक दरबन्दी तथा शिक्षक अनुदान प्राप्त नगरेका सामुदायिक विद्यालयलाई एकमुष्ठ अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था उल्लेख छ। त्यस्तै कार्यविधिकै क्रियाकलाप नं. २.७.१३.२३ मा सामुदायिक विद्यालयका छात्राहरूलाई नि:शुल्क सेनिटरी प्याड व्यवस्थापन सम्बन्धि विषय उल्लेख छ। पालिकाले उल्लेखित कार्यविधिमा तोकेका कार्य नगरी सार्वजनिक विद्यालयका विद्यार्थीहरुका लागि नि:शुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान (स्थानीय विषय/मातृभाषाको समेत) शीर्षकको रु. १०,००,०००।०० रकम ऋषिदेब आधारभूत विद्यालय, वडा नं. ८ हर्षालीलाई एकमुष्ठ अनुदान निकाशा गरेको मध्ये रु. ६४,६१६।०० रकम स्यानिटरी प्याड खरिदमा खर्च गरेको छ। पालिकाले सम्बन्धित शीर्षकबाट कार्यविधि बमोजिम अनुदान निकाशा गर्नुपर्दछ।

४५.१२ (240-2081-12-10):
शुन्य दरबन्दी भएका विद्यालयलाई अनुदान - शिक्षा तथा मानव श्रोत विकास केन्द्रले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को लागि जारी गरेको कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिको क्रियाकलाप नं. २.७.१३.१३ मा शिक्षक दरबन्दी तथा शिक्षक अनुदान प्राप्त नगरेका सामुदायिक विद्यालयलाई एकमुष्ठ अनुदान उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा उल्लेख छ। अनुदान उपलब्ध गराउदा अनुदान लिने विद्यालयसँग विद्यालय सञ्चालनका लागि करार सम्झौता गर्ने, सम्झौता अनुसार एकमुष्ट अनुदान दिने, सम्झौता अनुसार काम भए नभएको अनुगमन गर्ने लगायतका विषय उल्लेख छन्। पालिकाले वडा नं. ८ हर्षाली स्थित श्री ऋषिदेब आधारभूत विद्यालयलाई रु. १०,००,०००।०० अनुदान उपलब्ध गराएको छ। पालिकाले सम्झौता गरेको तथा अनुदान पाउने विद्यालयको कार्यविधि बमोजिम अनुगमन गरेको देखिएन। शिक्षा नियमावली, २०५९ को नियम ७७ को उपनियम (१) सोही नियमावलीको नियम १२क मा अधिकांश कक्षामा नियम ७७ बमोजिमको विद्यार्थी संख्या नभएकोमा विद्यालय गाभ्न सक्ने व्यवस्था छ। विद्यालय समायोजन कार्यान्वयन निर्देशिका, २०७० ले न्यून विद्यार्थी भएका विद्यालयलाई जिल्ला शिक्षा समन्वय अधिकारीको सिफारिसमा जिल्ला शिक्षा समितिले बन्द गरी अर्को पायक पर्ने विद्यालयमा नियमानुसार समायोजन गर्नसक्ने उल्लेख छ। निर्देशिकाको बुँदा नं. १४.१ मा विद्यालय समायोजन सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि विद्यालयको तथ्याङ्क संकलन गरी सम्भाव्य अध्ययन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। अनुदान पाउने विद्यालयमा EMIS अनुसार विद्यार्थी संख्या ४० रहेको अर्थात विद्यार्थी संख्या न्यून रहेको देखिन्छ। नियमावलीको व्यवस्था बमोजिम विद्यालय समायोजन गर्न तर्फ पालिकाको ध्यान जानुपर्दछ।

४५.१३ (332-2082-03-14):
स्यानिटरी प्याड - स्यानिटरी प्याड (वितरण तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०७६ को दफा ४ मा पालिकाले खरिद गरेको स्यानिटरी प्याड गुणस्तरमा कमी नआउने गरी भण्डारण गर्नुपर्ने उल्लेख छ। साथै दफा ५ मा स्यानिटरी प्याड त्रैमासिक, चौमासिक वा अर्धवार्षिक रुपमा वितरण गर्न सकिने उल्लेख छ। EMIS को तथ्याङ्क अनुसार पालिका भित्रका सामुदायिक विद्यालयहरुमा कक्षा ६ भन्दा माथिका छात्रा १२६७ रहेको देखिन्छ। पालिकाले यस वर्ष विद्यार्थीहरुको लागि देवदुत्त मेडिको फर्मा (पान नं. १३४३९६१३०) बाट १८४०० थान स्यानिटरी प्याड प्रति प्याकेट रु. ११०।७४ कूल रु. २०,३७,६१६।०० (मु अ कर समेत) मा खरिद गरेको छ। पालिकाले वर्षको

अन्त्यमा एकैपटक खरिद विद्यालयलाई वितरण गरेको छ। पालिकाले आवश्यकताको पहिचान गरी प्रतिस्पर्धी विधिबाट खरिद गरी आवश्यक परिमाण तोकिएको Specification अनुसार प्याड खरिद तथा वितरण गर्नुपर्दछ।

४५.१४ (490-2082-03-18):

दिवा खाजा - शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यक्रम कार्यविधि २०८१/८२ को अनुसूची ४(ख) मा ४ देखि १२ बर्ष उमेरका बालबालिकाका लागि दैनिक आवश्यक पर्ने वृहत र सुक्ष्म पोषक तत्वको मात्रा तोकिएको छ। त्यसै गरी क्रियाकलाप नं. २.७.११.१ मा विश्व खाद्य कार्यक्रमको वस्तुगत सहयोगमा विद्यालयमा दिवा खाजा कार्यक्रम सञ्चालन भईरहेका बझाङ बाजुरा र दार्चुला जिल्लामा प्रारम्भिक बालबिकास देखी ८ कक्षा सम्मका विद्यार्थीलाई स्थानीय खाद्य गोदामबाट सम्बन्धित विद्यालयसम्म ढुवानीको व्यवस्था गर्ने व्यवस्था अनुरुप यस वर्ष ३० सामुदायिक विद्यालयमा दिवाखाजा ढुवानीका लागि रु. ३,३७,४६५।७६ खर्च गरेको छ। दिवा खाजा कार्यक्रमको लक्ष्य बमोजिम खर्च भएको सम्बन्धमा पालिकाले अनुगमन गरको पाइएन। दिवाखाजा विद्यार्थीहरुले तोकिए बमोजिमका पौष्टिकयुक्त खानेकुरा पाए नपाएको सम्बन्धमा पालिकाबाट अनुगमन हुने गरेको नदेखिएकोले अनुगमन गरि सहि सदुपयोगको सुनिश्चितता गर्नुपर्दछ।

४५.१५ (303-2082-01-26):

धार्मिक विद्यालयलाई अनुदान - शिक्षा तथा मानव श्रोत विकास केन्द्रले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को लागि जारी गरेको कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिको क्रियाकलाप नं. २.७.१३.११ मा अनुमति प्राप्त गरी सञ्चालनमा रहेका हरेक विद्यालयस्तरिय शैक्षिक गुरुकुलमा शिक्षक दरबन्दी वा राहत अनुदान प्राप्त नगरेका परम्परागत विद्यालय कक्षा १ देखी ५ सम्म सञ्चलित विद्यालयलाई एकमुष्ठ ३ लाख अनुदान उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा उल्लेख छ। अनुदान उपलब्ध गराउदा अनुदान लिने विद्यालयले विद्यालय व्यवस्थापन समितिले निर्णय गरेका आवश्यक क्षेत्रमा खर्च गर्ने उल्लेख छ। पालिकाले वडा नं. ५ स्थित शुनन्दा वेद विद्याश्रम विद्यालयलाई रु. २,४१,०००।०० अनुदान उपलब्ध गराएको छ। उक्त विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या २५ रहेको छ। पालिकाले सम्झौता गरेको तथा अनुदान पाउने विद्यालयको कार्यविधि बमोजिम अनुगमन गरेको नदेखिएकोले अनुगमन गरी अनुदान सदुपयोगको सुनिश्चित हुनुपर्दछ।

४६ स्वास्थ्य तथा औषधि व्यवस्थापन

४६.१ **स्वास्थ्य कार्यक्रम सञ्चालन** - स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले आर्थिक बर्ष २०८१/८२ मा सशर्त अनुदान तर्फ स्थानीय तहबाट कार्यान्वयन गरिने स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या सम्बन्धी कार्यक्रमका लागि जारी सञ्चालन मार्गदर्शनले उपचारात्मक सेवा, नर्सिङ तथा सामाजिक सुरक्षा व्यवस्थापन, क्षयरोग नियन्त्रण, स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार, परिवार कल्याण, इपियोडिमिलोजी तथा रोग नियन्त्रण लगायतका आधारभुत स्वास्थ्य सम्वन्धी विविध कार्यक्रमहरु पालिकाबाट सञ्चालन हुने व्यवस्था गरेको छ। साथै यसरी कार्यान्वयन गर्दा कार्यक्रमको नियमित अनुगमन गरी सोको प्रतिवेदन गर्नुपर्ने उल्लेख छ। पालिकाले यो वर्ष स्वास्थ्य सँग सम्बन्धित निम्नानुसार कार्य गरेकोमा मार्गदर्शनले निर्देशित गरेबमोजिम अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा नियमित प्रतिवेदन भएको पनि देखिदैन। कार्याविधि अनुसार नियमित अनुगमन गरी कार्यक्रमको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्नुपर्दछ।

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलापको नाम	विनियोजन	खर्च
१	स्थानीय तहका स्वास्थ्य शाखा, स्वास्थ्य चौकी, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, अस्पताल तथा आयुर्वेद औषधालयहरुमा कार्यरत स्थायी कर्मचारीहरुको स्वीकृत दरवन्दी अनुसारको तलव, महगी भत्ता र पोषाक भत्ता	२,४९,०२,०००.००	२,४९,०२,०००.००
२	स्वास्थ्य चौकी (आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र) को न्युनतम सेवा मापदण्ड कार्यक्रम	१,१३,०००.००	१,१३,०००.००
३	सुनौला हजार दिनका विपन्न महिलाको पोषण सुधारको लागि आयआर्जन अनुदान	६,००,०००.००	६,२५,०००.००
४	आकस्मिक अवस्थामा औसधि एवं ल्याब सामाग्री	१,००,०००.००	९५,३७६.३०
५	महामरी/आकास्मिक रोग नियन्त्रण कार्यक्रम	८०,०००.००	८०,०००.००
६	आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम (आयुर्वेद औषधालय)	५,५०,०००.००	५,५०,०००.००
७	बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम	१७,२७,०००.००	६,२७,०००.००
८	खोप सुदृढीकरण, पूर्ण खोप सुनिश्चतता र दीगोपना सम्बन्धी कार्यक्रम	३,०८,०००.००	२,९५,०२०.००
९	इपिडेमियोलोजिकल रिपोर्टिङ्ग	१२,०००.००	१२,०००.००
१०	IMNCI को सचेतनात्मक कार्यक्रम	१,००,०००.००	०
११	जेरियाट्रिक तथा लैगिंक हिंसा व्यवस्थापन कार्यक्रम	५०,०००.००	०
१२	परिवार योजना सेवा	७८,०००.००	७२,८००.००
१३	किशोरकिशोरी स्वास्थ्य सेवा	९८,०००.००	९८,०००.००
१४	क्षयरोग अभिमुखिकरण,घरदैलो, खोजपडताल कार्यक्रम।	९६,०००.००	९६,०००.००
१५	स्थानिय तह मार्फत मातृ तथा नवशिशु कार्यक्रम सन्चालन	४२,३९,०००.००	४२,३८,८७३.२५
१६	जुनोटिक रोगहरू, AMR सम्बन्धि पैरवी तथा अभिमूखिकरण कार्यक्रम	२०,०००.००	२०,०००.००
१७	रेबिज नियन्त्रण कार्यक्रम	८०,०००.००	८०,०००.००
१८	प्रजनन् रुग्णता स्वास्थ्य सेवा	६७,०००.००	६७,०००.००
१९	आधारभूत तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाको लागि औषधि खरिद तथा ढुवानी	१४,४४,०००.००	१४,४४,०००.००
२०	एच.पी.भी. खोप अभियान तथा नियमित खोपमा शुरुवात को लागि कार्यक्रम	४,२९,०००.००	४,२९,०००.००
२१	स्थानिय तह तर्फ मातृ तथा नवशिशु कार्यक्रम	४०,००,०००.००	४०,००,०००.००
२२	किटजन्य रोग नियन्त्रण कार्यक्रम	१,००,०००.००	१,००,०००.००
२३	नियमित तथ्याङ्कको गुणस्तर कार्यक्रम	२,८०,०००.००	२,८०,०००.००
कुल जम्मा		३,९४,९८,०००.००	३,८२,२५,०६९.५५

४६.२ **औषधि खरिद** - पालिकाका लागि आवश्यक पर्ने औषधि पालिकाबाट खरिद गर्नुपर्ने र तालुक निकायबाट प्राप्त हुने परिमाण एकिकृत गरी वार्षिक आवश्यकताको अनुमान तयार गरी पुल प्रणालीको आधारमा आपूर्ति व्यवस्थापन गर्नुपर्छ। यस वर्ष पालिकाले विभिन्न मितिमा रु. ४४,१९,३२४।०० को औषधि बोलपत्र र सोझै खरिद गरेको छ। पालिकाले आपूर्ति हुने औषधि वा अन्य सामानमा उत्पादन मिति, म्याद सकिने मिति, ब्याच नं., उत्पादक कम्पनीको नाम र निःशुल्क वितरणको लागि लगायतका सूचना उल्लेख गरिएको हुनुपर्छ। आपूर्ति

भएका औषधिको म्याद सकिने मिति भण्डार दाखिला गर्ने समयदेखि औषधिको सेल्फ लाइफको कम्तीमा तिन चौथाई भाग अवधि बाँकी हुनुपर्ने तथा भण्डारमा दाखिला गर्दा उल्लेखित सबै विवरण खुलाउनुपर्छ।

४७ **MDGP मा कार्यरतलाई बिशेष भत्ता**

४७.१ स्वास्थ्य मन्त्रालयको मिति २०७९।०७।०३ को च.नं. ५६१ को पत्रअनुसार नगरपालिकाको प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रमा MDGP का रुपमा कामकाज गर्न नगरपालिकाको कोल्टी अस्पतालमा मेडिकल सुपरीटेण्डेण्ट श्री रञ्जित कुमार साहलाई नवौं तहको तलब भत्ता प्राप्त गर्ने गरी पालिकामा खटाएकोमा निजको पारीश्रमिक, ननप्राक्टिस भत्ता, स्थानिय भत्ता, महङ्गी भत्ता समेत मासिक रु. ८१,१५१। २५ तोकिएकोमा नगरपालिका द्वारा उक्त पारीश्रमिकमा मासिक रु. ३,७५,०००।०० विषेश भत्ता थप गरी मासिक कूल रु. ४,५६,१५१।२५ भुक्तानी गर्ने गरी काममा खटाएको छ। उक्त सुविधा पारीश्रमिकको तुलनामा धेरै उच्च रहेको सम्बन्धमा कुनै मापदण्ड तयार नगरी कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार दिएको पालिकाले जनाएको छ। यसरी थप गरीएको विषेश भत्ता पालिकाले संघीय सशर्त अनुदानको स्थानिय तह मार्फत मातृ तथा नवशिशु कार्यक्रमबाट भुक्तानी गरेको छ।

४७.२ **पारीश्रमिक कर** - आय कर ऐन, २०५८ को दफा ८ मा रोजगारीबाट भएको आयको गणना तथा साल बसाली आर्थिक ऐन बमोजिम तोकिएको दर अनुसार पारिश्रमिक कर गणना गरी कट्टा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले कोल्टि अस्पतालमा नियुक्त डाक्टर रञ्जित कुमार साहको वार्षिक कर योग्य आय पालिकाले करार सम्झौता गरी प्रोत्साहन भत्ता स्वरुप मासिक रु. ३,७५,००० का दरले थप भत्ताको व्यवस्था गरेको दुर्गम भत्ता नवौ तहको तलब भत्ता र ननप्राक्टिस भत्ता NPA सहित विशेषज्ञ डाक्टरलाई वार्षिक रू. ४७,५५,०८०। ०० को करयोग्य आय भएको र वार्षिक पारिश्रमिक कर रु. १३,४७,८२९।०० कट्टा गरी दाखिला गर्नुपर्नेमा रु. ८,३३,१४५.०९ मात्र कट्टा गरेकोले नपुग पारिश्रमिक कर रू ५,१४,६८४।०० असुल गरी दाखिला गर्नुपर्ने रु.

असुल गर्नुपर्ने	५,१४,६८४

४८ **परामर्श सेवा**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ मा बजेट व्यवस्था भई कार्यान्वयन हुने आयोजनाको मात्र विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन लगायतको अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। सार्वजनिक निकायमा कार्यरत जनशक्तिबाट नभ्याउने र बढी दक्षता आवश्यक पर्ने कार्य भएमा सोहि अनुसार परामर्श सेवाको लागत अनुमान तयार गरी प्रतिस्पर्धाको माध्यमले खरिद गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस वर्ष देहायअनुसारका परामर्श सेवा खरिद गरी रु. ७५ लाख ६४ हजार खर्च लेखेको छ। पालिकाले स्थानीय विकासमा टेवा पुग्ने तथा दीर्घकालीन पूजी निर्माण हुने, मागमा आधारित आयोजनाको छनौट भएपछि लाभ लागत यकिन गरी उपलब्ध जनशक्तिबाट हुन नसक्ने कार्यको लागि प्रतिस्पर्धाको माध्यमले परामर्श सेवा खरिद गनुपर्नेमा स्वीकृत बजेटकै आधारमा लागत अनुमान तयार गरी लागत अनुमानकै हाराहारीमा भुक्तानी दिने सम्झौता गरी खर्च गरेको छ। अध्ययन प्रतिवेदन तयार भएका आयोजनाहरु कार्यान्वयनमा जाने सुनिश्चितता हुनु पर्दछ।

क्र.सं.	कामको विवरण	लागत अनुमान	कुल खर्च रु
१	साउनेगाँउ लायापिपल झो.पु. डि.पि.आर	९,९९,१४६.	९,९०,२००.
२	कोल्ड स्टोर निर्माण डि.पि.आर	७,०३,४२५.	६,९८,६००.२
३	सिद्वेश्वरी आ.वि भवन निर्माण डि.पि.आर	१०,०४,४६०.५३	९,९६,०९५.
४	बड्डाला मालिका तलिगोठी नुरी सम्म सडक प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण	४,९२,७२१.९	४,९०,०१८.१७
५	आयुर्वेद औषधालय प्रशासनिक भवन डि.पि.आर	१२,३६,७२२.८५	१२,०८,३९३.७५
६	कोल्टी कालगोठी सडक निर्माण डि.पि.आर	९,९८,४३१.३५	९,९१,८०८.७६
७	जडीबुडी उधान तथा वहुउद्वेशीय पार्क निर्माण डि.पि.आर	४,९९,२३४.	४,९३,८१०.
८	पौरखे बडिमालिका पर्यटकिय सडकको वातावरणिय प्रभाव मूल्याङ्कन	१९,९८,०००	१६,९५,११३
जम्मा		७९,३२,१४१	७५,६४,०३८

४९ **ठेक्का व्यवस्था**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ९ मा खुला रुपमा वोलपत्र आह्वान गरी खरिद गर्ने सम्वन्धी व्यवस्था छ। पालिकाले वोलपत्र मार्फत प्रतिस्प्रर्धि आपूर्तिकर्ता छनौट गरी वार्षिक कार्यक्रम अनुसारका निर्माणका योजना कार्यान्वयन गर्दै आएको छ। यस्ता योजना लागत अनुमान भन्दा १.०५ देखि ५५.३८ प्रतिशत सम्म घटीमा गर्ने गरी कबोल भए अनुसार कार्यान्वयन गराएको पाइयो। पालिकाको स्वीकृत नम्सका आधारमा तयार भएको लागत अनुमान भन्दा धेरै घटीमा कार्य गर्न कबोल गरी अधिकांश योजना निर्माण सम्पन्न गरी भुक्तानी फरफारक गरेको पाइयो। यस्ता योजनाको भुक्तानी गर्दा न्यून लागतमा कार्य भएको सम्वन्धमा नर्म्समा नै अधिक मूल्याङ्कन भएको हो वा गुणस्तरमा सम्झौता गरी भुक्तानी फरफारक भएको हो सो सम्वन्धमा पालिकाको ध्यानाकर्षण हुनुपर्ने देखिन्छ। साथै निर्धारित गुणस्तरमा कार्य भएको प्रमाणित गरी भुक्तानी गरेका कार्य निर्धारित अवधि सम्म टिकाउ भए नभएको यकिन गर्न प्रणाली सुदृढ गरी न्यून मुल्यमा नै गुणस्तरीय कार्य हुने भएमा नर्म्स समेत सम्वन्धित निकायले पुनरावलोकन गर्नुपर्ने देखिन्छ। पालिकाले गत र यस वर्ष बन्दोवस्त गरेका ठेक्काको विवरण निम्नानुसार रहेको छ।

क्र.सं.	ठेक्का नं.	योजनाको विवरण	बोलपत्रदाता	लागत अनुमान (मू अ कर बाहेक)	सम्झौता रकम	घटी प्रतिशत
१	BM/NCB/WORK/04/2080-81	जन प्रकाश माविको भवन निर्माण	पूर्ण निर्माण सेवा	२,८९,४२,१५९	२,०२,२५,४७९	३०.१२
२	BM/NCB/WORK/03/2080-81	वडा नं. ३ को वडा कार्यालय भवन निर्माण	एन एस आर डि मल्टिप्रपोज कम्पनी प्रा लि	३१,३९,३३९	१४,००,७४६	५५.३८
३	BM/WORKS/NCB/81.82/1(Re)	वडाल मालिका तालिगोठी नुरी सम्म सडक निर्माण	अर्थ चन्द्रनाथ सि आई जे भि	२,६५,४८,७९०	१,४०,०३,६६६	४७.२५
४	BM/WORKS/NCB/81.82/4	भेरामष्टा थान देखि काला जाग्रा पर्यटन पदमार्ग निर्माण	वानियाँ निर्माण तथा अर्डर सप्लायर्स	७९,६४,७३८	४६,१३,४२८	४९.८७
५	BM/WORKS/NCB/81.82/2	पोरखे कालाजाग्रा पर्यटकिय पदमार्ग निर्माण	डि जे निर्माण सेवा	१,२९,२०,०२६	८०,९७,९०६	३७.२७
६	BM/NCB/WORKS/05/080/81	शित भण्डार निर्माण	मिलिजुली निर्माण सेवा	६९,६५,३३०	६८,९१,८८०	१.०५
७	BM/NCB/WORKS/05/081/82	मदन आश्रित विद्यालय भवन निर्माण	दिव्यश्वरी निर्माण सेवा	३५,४३,७७४	३०,५१,०४०	१३.९०
८	BM/NCB/WORKS/03/081/82	कालागाडा पाण्डुसैन सिंचाई योजना	मष्टा कन्स्ट्रक्सन एण्ड अर्डर सप्लायर्स	३५,००,६४०	१६,३५,००३	५३.२९

५० **शितभण्डार सञ्चालन**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वीकृत बजेट खर्च गर्दा नियमितता, मितव्ययिता, प्रभावकारिता, कार्यदक्षता र औचित्यता समेतको आधारमा खर्च गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले गत वर्ष ठेक्का व्यवस्थापन मार्फत मिलिजुली निर्माण सेवाबाट शितभण्डार निर्माण गरी रू. ७७ लाख ७६ हजार ३३९ भुक्तानी गरेको देखिन्छ। निर्माण गरिएको शितभण्डार अझै सम्म पनि प्रयोगमा ल्याएको देखिदैन। निर्मित संरचना प्रयोगमा नआउँदा जिर्ण हुँदै जाने तथा मर्मत सम्भारमा समेत थप आर्थिक भार बढ्ने देखिन्छ। पालिकाले निर्माण गरेको शितभण्डार सञ्चालनमा ल्याउनु पर्दछ।

५१ **कोल्टी, प्रशासकिय भवन देखि एयरपोर्ट सम्म सडक निर्माण**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ६(३) मा सार्वजनिक निकायले निर्माण स्थलको व्यवस्था नभई बोलपत्र आह्वान गर्न नहुने व्यवस्था छ। कोल्टी, प्रशासकिय भवन देखि एयरपोर्ट सम्म सडक निर्माण कार्यको लागि मिति २०८१।९।१ (ठेक्का नं. BM/NCB/WORKS/01/2081/82) एस पि लिड कन्स्ट्रक्सन एण्ड अर्डरसंग रू. ५०,२९,४४०।०० मा सम्झौता भएको देखिन्छ। पालिकाले निर्माण स्थलको व्यवस्था नगरी ठेक्का प्रकृया अघि बढाएकोमा निर्माण व्यवसायिले निर्माण स्थल नभएको कारण कार्य सञ्चालन गर्न नसकि भुक्तानी लिएको पेश्की रकम रू. ५ लाख पालिकामा फिर्ता गरी ठेक्का सम्झौताको अन्त्य गरेको देखिन्छ। यसरी सार्वजनिक खरिद नियमावलीको विद्यमान कानूनी व्यवस्था विपरित निर्माण कार्यको व्यवस्था नगरि ठेक्का वन्दोबस्ती गर्नाले सम्झौता बमोजिम कार्य अघि बढ्न सकेको छैन। पालिकाले निर्माण कार्यको व्यवस्था गरि ठेक्का बन्दोबस्ति गर्नुपर्दछ।

५२ **बीमा नगरेको**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११२ मा रू. बीस लाख भन्दा बढिको निर्माण कार्य गर्ने निर्माण व्यवसायीले निर्माण सामग्री, प्रयोग गरिने मेसिन, औजार वा प्लाण्ट लगायत निर्माण कार्यको पुर्ण प्रतिस्थापन हुने खर्चको बीमा गराउनु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यो वर्ष निम्नानुसारका रू. २० लाख भन्दा बढिका निर्माण कार्य गराएकोमा नियमानुसार बीमा गराएको देखिएन। निर्माण कार्यको बीमा गराई सम्भावित क्षति तथा जोखिमको व्यवस्थापन गराई नियमावलीको व्यवस्था कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ।

क्र.सं.	योजनाको नाम	निर्माण व्यवसायी	लागत अनुमान (मू अ कर बाहेक)
१	जन प्रकाश माविको भवन निर्माण	पूर्ण निर्माण सेवा	२,८९,४२,१५९
२	पोरखे कालाजाग्रा पर्यटकिय पदमार्ग निर्माण	डि जे निर्माण सेवा	१,२९,२०,०२६
३	मदन आश्रित विद्यालय भवन निर्माण	दिव्यश्वरी निर्माण सेवा	३५,४३,७७४
४	कालागाडा पाण्डुसैन सिंचाई योजना	मष्टा कन्स्ट्रक्सन एण्ड अर्डर सप्लायर्स	३५,००,६४०

५३ अधुरो ठेक्का

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १११ सम्झौता कार्यान्वयन, १२१ मा तोकिएको अवधिमा कार्य सम्पन्न नभएको अवस्थामा हुने पुर्व निर्धारित क्षतिपुर्ति तथा नियम १२७ मा सुविस्ताको आधारमा खरिद सम्झौता अन्त्य गर्न सकिने लगायतको व्यवस्था छ। पालिकाले यो वर्ष ठेक्का आहवान गरी सम्झौता भएका निम्नानुसारका ठेक्काको निर्माण कार्य नसकिएको अवस्थामा म्याद थप समेत भएको छैन। जस्ले गर्दा प्रतिफल विलम्वित हुनुका साथै हालसम्मको लगानी समेत खेर जाने जोखिम रहन्छ। अधुरो ठेक्काको नियमानुसार सम्झौताको कार्यान्वियन हुनु पर्दछ।

योजनाको नाम	निर्माण व्यवसायीको नाम	सम्पन्न हुनु पर्ने म्याद	सम्झौता अङ्क	हाल सम्मको भुक्तानी	म्याद थप
वडाल मालिका तालिगोठी नुरी सम्म सडक निर्माण	अर्थ चन्द्रनाथ सि आई जे भि	२०८२।३।१५	१,४०,०३,६६६	१,१४,५३,३३५	नभएको
भेरामष्टा थान देखि काला जाग्रा पर्यटन पदमार्ग निर्माण	वानियाँ निर्माण तथा अर्डर सप्लायर्स	२०८२।३।१५	४६,१३,४२८	३२,७२,०१८	नभएको
पोरखे कालाजाग्रा पर्यटकिय पदमार्ग निर्माण	डि जे निर्माण सेवा	२०८२।३।१५	८०,९७,९०६	६७,३०,९४९	नभएको
मदन आश्रित विद्यालय भवन निर्माण	दिव्यश्वरी निर्माण सेवा	२०८२।३।१५	३०,५१,०४०	१०,१६,१३४	नभएको
कालागाडा पाण्डुसैन सिंचाई योजना	मष्टा कन्स्ट्रक्सन एण्ड अर्डर सप्लायर्स	२०८२।३।१५		५,०३,०८९	नभएको

५४ मालसमान तथा उपकरण खरिद

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा १३ मा सार्वजनिक निकायले कुनै मालसामान तथा उपकरण खरिद गर्दा तयार गरिने बोलपत्र सम्बन्धी कागजातमा मालसामानको प्राविधिक स्पेशिफिकेशन उल्लेख गर्नु पर्ने र सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम २१ मा सोही प्राविधिक स्पेशिफिकेशनमा आधारित भई सम्झौता गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। सोही नियमावलीको नियम ४२ मा आपुर्ति भएको मालसामान बोलपत्र सम्बन्धी कागजातमा उल्लेख भएको स्पेशिफिकेसन बमोजिमको भए नभएको कुरा परीक्षण गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यो वर्ष खरिद गरेका मालसामान तथा उपकरणहरुको सम्बन्धित विषय विज्ञको सहायतामा प्राविधिक स्पेशिफिकेसन तयार पारेको देखिएन साथै उपयुक्त प्राविधिक विशेषता निहित रहेको भनि सम्बन्धित विषय विज्ञबाट निरीक्षण समेत भएको देखिएन जसले गर्दा खरिद गरिएका सामान गुणस्तरीय तथा आवश्यक प्राविधिक विशेषता भए नभएको एकिन गर्न सकिएन।

क्र स	मालसामानको विवरण	आपुर्तिकर्ता	भुक्तानी रकम
१	कृषि एम्बुलेन्स खरिद	ठाकुर मोटर्स प्रा लि	३१,७५,०००
२	जेनेरेटर खरिद	एम एस ट्रेड इन्टरनेशनल	१०,९५,०००
३	बायोमेट्रिक भेरिफिकेसन डिभाइस खरिद	फ्युचर हव प्राईभेट लि.	४,००,०००

५५ रकमको भुक्तानी

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १९ मा रू. २० हजार भन्दा बढीको खरिद गर्नु पर्दा मु अ कर मा दर्ता भएको र सो भन्दा कमको हकमा स्थायी लेखा नम्बर प्राप्त व्यक्ति फर्म संस्था वा कम्पनिहरुबाट मात्र खरिद हुने व्यवस्था गरिएको छ। सार्वजनिक निकायको परिभाषामा सरकारको अनुदान वा ऋणबाट सञ्चालित संस्था समेतलाई जनाएको अवस्थामा पालिकाको बजेट कार्यान्वयन गर्ने तथा अनुदान बाट सञ्चालित उपभोक्ता समितिहरु समेत सार्वजनिक निकाय हुने भएकोले उल्लिखित दुबै नियमावली उपभोक्ता समितिलाई समेत लागु हुने देखिन्छ। यो वर्ष पालिकालाई उपभोक्ता समितिहरुले पेश गरेका खर्चका प्रमाण परीक्षण गर्दा व्यावसायिक रुपमा सञ्चालनमा रहेका डोजर/ टिप्पर धनिहरुले स्थायी लेखा नम्बर समेत नलिएको र विल विजक समेत जारी नगरी भरपाई मात्रै गर्ने गरेको देखिन्छ। जसले गर्दा उक्त भरपाईलाई खर्चको यथार्थ प्रमाणको रुपमा ग्रहण गर्न कानूनी अस्पष्टता रहेको देखिन्छ। तसर्थ व्यावसायिक कारोवार गर्ने उद्देश्यले खरिद गरी सोही अनुसार प्रयोग गर्ने डोजर तथा टिप्पर व्यवसायीलाई विधिवत रुपमा दर्ता गराई कारोवार गर्न पालिकाले भुमिका खेल्नु पर्दछ।

५६ **लागत सहभागिता**

पालिकाले आयोजना/कार्यक्रम छनौट गर्दा उपभोक्ता समितिको तर्फबाट नगद लागत सहभागिता जुट्ने आयोजनालाई प्राथमिकता दिनुपर्ने, नगद सहभागिता तोकिएको अवस्थामा सहभागिता वापतको रकम सम्बन्धित स्थानीय तहको खातामा दाखिला गरी सो को भौचर प्राप्त भएपछि मात्र उपभोक्ता समितिसँग योजना सम्झौता गर्नुपर्ने गर्नुपर्दछ। तर पालिकाले नगद लागत सहभागिता सहितका लागत अनुमान तयार गरेको देखिएन्। अतः नगद लागत सहभागिता जुट्ने आयोजनालाई प्राथमिकता दिनुपर्दछ।

५७ **उपभोक्ता समिति मार्फत कार्य**

सुदूरपश्चिम प्रदेश उपभोक्ता समिति गठन, परिचालन तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यविधि, २०७६ को उपभोक्ता समितिको गठन सम्बन्धी व्यवस्थाको बुँदा नं ७(१) (ग) मा उपभोक्ता भेला गरेको माइन्युट, फोटो र दृष्य सामग्री संलग्न गर्नु पर्नेमा नगरेको, साथै उपभोक्ता समितिले विभिन्न काम गर्दा उपस्थित व्यक्तिहरुको सामुहिक फोटोहरु संलग्न गरेमा कामको विश्वसनियता वृद्धि गर्न थप गर्न सहयोग पुर्‍याउने उल्लेख छ। पालिकाले २० प्रतिशत उपभोक्ता समितिको लागत सहभागिता रहने गरी योजनाको सम्झौता तथा भुक्तानी गरेको छ। पालिकाले नगद लागत सहभागिता जुट्ने आयोजनालाई प्राथमिकता दिनुपर्दछ।

५८ **बाख्रा वितरण** (539-2082-03-23):

गरिवसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम कार्यान्वयन निर्देशिका, २०६६ मा लाभग्राहीले अनुदानको समुचित उपयोग गरेको सुनिश्चित हुनेगरी अनुदान दिने व्यवस्था कार्यालयले गर्नुपर्ने उल्लेख छ। पालिकाले यस कार्यक्रमका लागि कर्मचारी सहजकर्ता ईन्द्र सुनारले रु. २,००,०००।०० पेश्की लिई वडा नं. ८ का २० जनालाई बाख्रा वितरण गरेको खर्च लेखेको छ। संलग्न श्रेस्तामा बाख्रा खरिद गरेको विल तथा जात प्रमाणित कागजात संलग्न छैन। उक्त अनुदान सम्बन्धित लाभग्राहीलाई वितरण भएको तथा अनुदानको समुचित उपयोग गरेको सम्बन्धमा अनुगमन गरी सुनिश्चित हुनुपर्दछ।

५९ **सुनौला हजारदिन** (533-2082-03-23):

बहुक्षेत्रिय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८१ को बुदा नं. ७ मा नियमित कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि (ण) मा लाभग्राहीले अनुदानको समुचित उपयोग गरेको सुनिश्चित हुनेगरी अनुदान दिने व्यवस्था कार्यालयले गर्नुपर्ने उल्लेख छ। सुनौला हजारदिनका विपन्न महिलाको आय आर्जन र पोषण सुधार क्रियाकलापका लागी कार्यालयले मिलिजुली आमा समुहका २५ जनालाई प्रतिव्यक्ती रु. २५०००।०० का दरले रु. ६२५०००।०० नगद भुक्तानी गरेकमा भुक्तानी गर्दा समुहको खातामा अनुदान निकासा गरेको छ। उक्त अनुदान सम्बन्धित लाभग्राहीलाई वितरण भएको तथा अनुदानको समुचित उपयोग गरेको सम्बन्धमा अनुगमन गरी सुनिश्चित हुनुपर्दछ।

६० **प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम**

६०.१ **रोजगार कार्यक्रम** - स्थानीय तहमा सूचीकृत बेरोजगार व्यक्तिलाई न्यूनतम रोजगारीको प्रत्याभूत गराउन एवम् सामूदायिक पूर्वाधारहरुको विकास मार्फत नागरिकको जीवनयापनमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले स्थानीयतह भित्र प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम

सञ्चालनमा रहेको छ। यस कार्यक्रमलाई व्यवस्थित रुपमा सञ्चालन गर्नका लागि प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७५ तयार गरेको छ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत पालिका अन्तर्गत २० वटा योजना पालिकाबाट निर्माण सामग्री र प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमबाट श्रमिक ज्याला दिने साझेदारी सम्झौता गरी ८४ जनालाई औसत १०० दिनले १०० दिन रोजगारी उपलव्ध गराई रु. ५६,११,२००।०० श्रमिक ज्याला भुक्तानी गरेको छ। पालिकाका नियमित योजना र प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गतका योजना छनौट गर्दा योजना छनौटको आधार नखुलाएकोले दोहोरो परे नपरेको सम्बन्धमा स्पष्ट हुन सकिएन। योजनामा दोहोरो नहुने गरी योजना छनौट गरी कार्यान्वियन गर्नुपर्दछ। उक्त खर्चबाट लक्षित वर्गमा अल्पकालीन रोजगारी सृजना भए तापनि कामको दीगोपना तथा दीर्घकालीन रोजगारी सिर्जना भएको देखिंदैन। तसर्थ कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका बमोजिम व्यवस्थित तवरले कार्य सञ्चालन गर्नुपर्दछ।

६०.२ **बढी भुक्तानी** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२३ मा निर्माण कार्यको बिल भुक्तानी गर्दा सम्झौता बमोजिम प्राविधिक नापजाँच गरी नापी किताबमा उल्लेख भएको वास्तविक कार्यसम्पादनका आधारमा गर्नु पर्ने उल्लेख छ। त्यस्तै युवा रोजगारीका लागि रुपान्तरण पहल(सञ्चालन तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०७९ को बुँदा नं ४६ मा आयोजनामा लाभग्राहीको ज्याला खर्च यस परियोजनाले र निर्माण सामग्री पालिकाले लागत साझेदारी गर्न सक्ने व्यहोरा उल्लेख छ। कार्यविधिकै बुँदा नं. ३० मा ज्यालाको निर्धारण गर्दा रोजगार आयोजनाको प्राविधिक मूल्याङ्कन गरी ज्यालामा आउने कूल रकमको निर्धारण गर्नुपर्ने उल्लेख छ। पालिकाले देहायका प्रधानमन्त्री रोजगार योजनामा निर्माण सामग्रीको रकम पालिकाबाट भुक्तानी हुनुपर्नेमा प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमबाट श्रमिकहरुलाई ज्याला वापत प्राविधिक विल तथा नापी किताबमा निर्माण सामग्रीको समेत मूल्य समावेश गरी श्रमिकलाई ज्यालाबमोजिम भुक्तानी भएको अनियमित भएको रु.

गो.भौ.नं.	मिति	योजना	भुक्तानी रकम	भुक्तानी हुनुपर्ने	बढी भुक्तानी
५४३	२०८२।३।२४	कालिका आ वि घेराबार	२६७२००	२३७१४	२४३४८६
५३१	२०८२।३।२३	पिपल चौतारा निर्माण वडा नं ५	२६७२००	२२३७०६	४३४९४
४१८	२०८२।३।१२	माझकुलो नहर निर्माण कार्य वडा नं १	२६७२००	२१०३७८	५६८२२
जम्मा			८०१६००	४५७७९८	३४३८०२

अनियमित भएको	३,४३,८०२

६१ **स्याउ पकेट विकास कार्यक्रम** (552-2082-03-24):

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना कार्यान्वयन म्यानुअल, २०७७ को बुँदा नं. ४.१.४ अनुसार कार्यक्रम सञ्चालनको लागि न्युनतम क्षेत्रफल/संख्या निर्धारण गर्ने, कार्यक्रम सञ्चालनको लागि लक्षित समुदाय/वर्ग छनौट गर्ने, तालिम तथा क्षमता विकास कार्यक्रम तथा उत्पादन मुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, सम्बन्धित कृषकसँग सम्झौता गरेर मात्र अनुदान उपलब्ध गराउने, कार्यक्रमको नियमित अनुगमन तथा चौमासिक र वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित निकायमा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। साथै पालिकाले यस आर्थिक वर्षमा स्याउ पकेट विकास कार्यक्रममा संघीय सशर्त अनुदान रु. १२,००,०००।०० प्राप्त भई खर्च भएकोमा स्याउको विरुवा खरिद, घेराबार निर्माण, खाडल खन्न लगएकोमा रु. ६,४७,५००।००, औषधि, कार्टुन खरिद तथा ढुवानीमा रु. ३,४८,०००।०० र दैनिक भ्रमण भत्तामा रु. ५०,०००।००, स्याउ सञ्चालक समितिको बैठकमा रु. ४५०००।००, तालिममा रु. ५०,०००।००, प्राविधिक खर्च रु. ३००००।००, सार्वजनिक सुनुवाईमा रु. १५०००।००, व्यवस्थापन खर्चमा रु. ९५००।०० र होडिङ वोर्डमा रु. ५०००।०० गरी कूल रु. १२,००,०००।०० खर्च भएको छ। कालाजाग्रा कृषी सहकारी संस्थाको आवेदन बमोजिम डीम्मरपानी स्याउपकेट कृषी सहकारी संस्था वडा नं. १० समुह गठन गरी उक्त समुहसँग सम्झौता गरी अनुदान भुक्तानी गरेको छ। खर्च रकमको अनुगमन, मासिक तथा चौमासिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गरेको छैन। जसबाट भुक्तानी रकम तोकिएको कार्यक्रममा खर्च भएको खर्चबाट अपेक्षित प्रतिफल प्राप्त भएको सुनिश्चतता हुने देखिदैन। तसर्थ संचालित कार्यक्रमको नियमित अनुगमन हुनुपर्दछ।

६२ **लघु उद्यम बिकास कार्यक्रम**

६२.१ **लघु उद्यम बिकास बजेट खर्च** - गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७७ को तालिका नं. १ मा उद्यमी सिर्जना तथा स्तोरन्नतिका लागि बजेट तर्जुमाको दायरा उल्लेख गरेको छ। पालिकाले यो वर्ष यस कार्यक्रमको लागि निम्नानुसार रु. १५ लाख खर्च गरेकोमा तालिमबाट उद्यमीमा परेको प्रभावको मूल्यङ्कन गरिएको छैन। उल्लिखित कार्यक्रमको प्रभावकारिता मूल्याङ्कन हुनुपर्दछ।

क्र.सं.	खर्च विवरण	खर्च रु.
१	भ्रमण खर्च	२६०४८
२	कुर्सी खरिद	१८५००
३	५ जनाको समुहमा प्रविधि हस्तान्तरण	१४००००
४	महिला उद्यमशिलता विकास सहजिकरण केन्द्र सञ्चालन	२०००००
५	सहजकर्ता तलब	८७५४५२
५	सिलाई कटाई तालिम	२४००००
	जम्मा	१५०००००

६२.२ (503-2082-03-20):
पाँच जनाको समुहमा प्रविधि हस्तान्तरण - गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७७ को दफा ४१ मा लघु उद्यमी, लघु उद्यमीको समुह वा उद्यमीले प्रवर्द्धन गरेका सहकारीलाई उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण गर्न सक्ने दफा ४१ मा सम्झौता गरी उद्यमीलाई उद्योगको प्रकृती, आवश्यकता र उद्योगबाट सिर्जना हुने रोजगारीका आधारमा प्रविधि कम्तीमा २० प्रतिशत रकम उद्यमी स्वयंले व्यहोर्नु पर्ने उल्लेख छ। पालिकाले समुहमा प्रविधि हस्तान्तरण शीर्षकमा देहायबमोजिम खर्च गरेको छ। यसरी उल्लिखित कार्यविधिको शर्त विपरित सम्झौता र लागत साझेदारी समेत नगरी दिएको देखिएकोले कार्यविधिको बुँदा नं. ४२ बमोजिम सदुपयोग भए नभएको यकिन गरी २० प्रतिशत रकम सम्बन्धित बाट असुल गर्नुपर्ने रु.

क्र.सं.	अनुदान लिने	कार्य तथा सामाग्री	रकम रु.	२० प्रतिशत
१	रमेश खत्री	कुखुराको खोर निर्माण	५००००	१००००
२	धर्म रावत	तरकारी खेतीकालागि तार खरिद	१६६००	३३२०
३	शारदा गुरुङ्ग	उनिउ धागो खरिद	१६०००	३२००
४	७ जना किसान	पोलिहाउस खरिद	५७४००	११४८०
जम्मा			१४००००	२८०००

असुल गर्नुपर्ने	२८,०००

६३ **सहकर्मी समाज**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९९ मा कामको आवश्यकता, किसिम, समयावधि, गुणस्तर, जनशक्ती, कार्य सञ्चालन विधि सहितको कार्य क्षेत्रगत शर्त तयार गरी मौजुदा सुचिमा रहेका गैर सरकारी संस्थाबाट रु. १० लाख रुपैयाँसम्मको काम गराउनका लागि कम्तिमा १५ दिनको सूचना प्रकाशन गरी सम्भव भए सम्म ६ वटा र कम्तिमा ३ वटा सँग आर्थिक प्रस्ताव माग गरी प्रस्तावनाका आधारमा गैर सरकारी संस्था छनौट गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्ने व्यवस्था छ, साथै रु. १० लाख भन्दा माथीको लागत अनुमान भएको काम गराउनका लागि नियम ७० बमोजिम खुल्ला रुपमा आशयपत्र माग गरी परामर्श सेवा खरिदको प्रक्रिया अवलम्बन गर्नु पर्नेछ

भन्ने व्यवस्था छ। त्यसैगरी आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(३) मा कार्यालयले सरकारी रकम खर्च गर्दा अधिकार प्राप्त अधिकारीबाट स्वीकृति गराई खर्च गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस बर्ष टोल विकास संस्था सवलीकरण कार्यक्रम संचालन गर्न नियमावलीमा भएको व्यवस्था पालना नगरी सहकर्मी समाज नेपाल, सुर्खेतको एकमात्र प्रस्तावनाका आधारमा उक्त संस्थाको समेत लागत साझेदारी रहने गरी सम्झौता नविकरण गरेको छ। उक्त सम्झौता आर्थिक अख्तियारी प्राप्त प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतद्वारा नभई नगरप्रमुख स्वयंले स्वीकृत गरेको पाइयो। पालिकाले यस बर्ष उक्त संस्थासँगको सम्झौताका आधारमा सामुदायिक प्रशिक्षकहरुको पारिश्रमिक खर्चमा गत आ.व.को दायित्व बार्कि समेत गरी रु. ४४ लाख ५ हजार खर्च लेखेको छ। संस्थाको लागत साझेदारी रहेको उक्त कार्यक्रममा साझेदारी वापतको रकम के कति कुन प्रयोजनमा खर्च भयो विवरण पेश गरेको पाइएन। सम्झौताको मुख्य उद्देश्य टोल विकास संस्था निर्माण, सवलीकरण, संस्थागत क्षमता विकास र परिचालन गर्ने रहेको भएतापनि कति टोल विकास संस्था गठन र परिचालन भए र त्यसबाट जीविकोपार्जन र सेवा पहुँचमा के-कस्तो सुधार भयो विवरण संलग्न छैन। कार्यक्रमलाई पालिकाबाट नियमित अनुगमनका साथै आवश्यकता अनुसार आवधिक रुपमा उच्चस्तरीय अनुगमन समेत गरिनेछ भन्ने उल्लेख भएकोमा अनुगमन प्रतिवेदन पेश गरिएको पाइएन। टोल विकास भन्दा संस्थाको संचालन तथा कर्मचारीको पारिश्रमिकमा पालिकाको रकम खर्च भएको छ। यस्ता संस्थाबाट कार्य गराउँदा दर्ता प्रमाणपत्रसमेतका कागजात लिई आवश्यकता अनुसार विल भरपाई र लेखापरीक्षण प्रतिवेदनसमेत लिई प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट काम गराउने व्यवस्था हुनुपर्दछ। यसरी पालिकाले सार्वजनिक कोष सदुपयोगको सुनिश्चित नगरी गरेको भुक्तानी नियमसम्मत नदेखिएको रू.

अनियमित भएको	४४,०४,९९०

अनुसूचीहरू

अनुसूची - १

आर्थिक कारोबारको स्थिति

आर्थिक बर्ष: २०८१/८२

कार्यालय र स्थान : बुढीनन्दा नगरपालिका, बाजुरा , बुढीनन्दा नगरपालिका , बाजुरा

पद	**नाम**	**कार्यकाल सुरु मिति**	**कार्यकाल समाप्त मिति**
कार्यालय प्रमुख	सन्तोष कुमार साह	२०७९-१०-८	हाल सम्म कार्यरत
लेखा प्रमुख	बिश्वेश्वर प्रसाद ढकाल	२०७५-१२-२७	हाल सम्म कार्यरत

बेरुजु वर्गीकरण:

असूल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाणका कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा पेश्की
१,११५,८८४	८,०५८,७९२	०	०	०	०
				प्रारम्भिक प्रतिवेदनबाट देखिएको बेरुजू रु.	९,१७४,६७६
				प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर फछ्यौंट गरी संपरीक्षण भएको रकम रु.	०
				संपरीक्षणबाट थप भएको बेरुजू रु.	०
				लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा कायम बेरुजू रु.	९,१७४,६७६

स्थानीय तह :

गत बर्षको जिम्मेवारी		१३७७५८५८.३१	
आम्दानी		**खर्च**	
संघीय सरकारबाट अनुदान	२९४६५२९११.७	**चालु खर्च**	३२१९५२९३४.८
प्रदेश सरकारबाट अनुदान	२९३८७६०८.६	**पूँजीगत खर्च**	९२०८९९२०.६९
राजश्व बाँडफाँट	९४०४३९५९.२	**वित्तीय/अन्य व्यवस्था**	१३०९१०७१७.२२
आन्तरिक आय	४२१४७३९.५१		
अन्य आय	११६१०८६००.६		
कुल आय	५३८४०७८१९.६१	**कुल खर्च**	५४४९५३५७२.७१
बाँकी मौज्दात		७२३०१०५.२१	

अनुसूची - २

सुझाव

स्थानीय तहहरूद्वारा प्रदान गरिने सेवालाई छिटो, सरल, सुलभ र गुणस्तरीय बनाई स्थानीय जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन यस स्थानीय तहले कानुन तथा नीति निर्माण, साधन स्रोतको प्रभावकारी परिचालन, विकास प्रशासन, राजस्व परिचालन, नियमित सेवा प्रवाह, आर्थिक प्रशासन लगायतका विषयमा तपसिल अनुसारका सुधार गर्नुपर्दछः

- वित्तीय हस्तान्तरण र राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकम सम्बन्धित मार्गदर्शनमा तोकिएबमोजिम विनियोजनमा कुशलता, कार्यान्वयनमा दक्षता र अपेक्षित नतिजा प्राप्त हुने गरी बजेट विनियोजन गरी समयमै पारित गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक आयका क्षेत्रहरू पहिचान गरी आन्तरिक आय वृद्धि गर्नुपर्दछ। कार्ययोजना तयार गरी विगतका आय बक्यौता असुल गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- नेपालको संविधानको धारा ५९ को उपधारा ७ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको बजेट घाटा व्यवस्थापन तथा अन्य वित्तीय अनुशासन सम्बन्धी व्यवस्था संघीय कानुन बमोजिम हुने उल्लेख भएकोमा कतिपय प्रदेश र स्थानीय तहले यस सम्बन्धी कानुन निर्माण गर्दा संघीय कानुनसँग सामाञ्जस्यता कायम नगरेकोले यसमा सुधार हुनुपर्दछ ।
- स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको सुविधा सम्बन्धी ऐन अनुसार मात्र पदाधिकारीलाई तोकिएको सुविधा व्यवस्था गर्नुपर्दछ। निर्वाचित हुने पद बाहेक राज्यकोषबाट तलव सुविधा बेहोर्ने गरी नियुक्त हुने सबै पदमा योग्यता र मापदण्ड तोकिनुपर्दछ ।
- स्थानिय सेवा ऐन र नियम अनुसार सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणको आधारमा सङ्गठन संरचना निर्माण गरी स्थायी पद सिर्जना, पद दर्ता र पदपूर्ति गरी कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।
- भौगोलिक अवस्था, स्रोतको उपलब्धता, सेवा प्रवाहको अवस्थासमेतका आधारमा कानुन बमोजिम जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ । पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको क्षमता विकास गरी कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता ल्याउन प्रशिक्षण तथा तालिमको व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- अनुदान दिने विषय, क्षेत्र, वर्ग, समूहबारे कानुनबाट नै स्पष्ट गरी अन्तिम प्रयोगकर्तालाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने तथा उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि हुने गरी अनुदान प्रदान गर्नुपर्दछ । अति विपन्न र न्यून आय वर्गलाई सेवामा पहुँच दिन प्रदान गरिने सुविधा सोही वर्गमा पुगेको सुनिश्चित गर्न सो प्राप्त गर्नेको विवरण सार्वजनिकीकरण गर्नुपर्दछ ।
- व्यावसायिक प्रकृतिको संस्थाहरूलाई पुँजीगत अनुदान प्रदान गर्दा लाभग्राहीले प्राप्त गर्ने लाभको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । यस्ता संस्थाहरु विघटन भएमा बाँकी सम्पत्ति लगानीको अनुपातमा फिर्ता हुने सुनिश्चितता हुन पर्दछ। यस्तो निर्माण व्यक्तिगत स्वामित्व रहेको जग्गा वा सम्पत्तिमा गरिनु हुँदैन ।
- एउटै प्रकृतिको काममा समेत लागत अनुमान टुक्र्याई सोझै खरिद गर्ने, पूर्वानुमान गर्न सकिने अवस्थामा पनि लागत अनुमान यथार्थपरक तवरले तयार नगरी भेरिएसनबाट थप कार्य गराउने प्रवृत्तिमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- खरिद सम्झौताको निर्धारित समयमा ठेक्काको काम सम्पन्न गर्नुपर्दछ। म्याद थप कार्यलाई वस्तुनिष्ठ र तथ्यमा आधारित बनाउनुपर्दछ। निर्माण व्यवसायी वा उपभोक्ताबाट भएको निर्माण कार्यको विस्तृत विवरण देखिने गरी तोकिएको ढाँचामा अभिलेख राख्नुपर्दछ।
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८(५) बमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन सार्वजनिक तथा सामाजिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाइ गर्नुपर्दछ।
- स्थानीय तहले आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही मापदण्डका आधारमा आर्थिक सहायता वितरण गरी प्राप्त गर्नेको नाम सार्वजनिक गर्नुपर्दछ। त्यसैगरी अनुत्पादक र वितरणमुखी कार्यक्रममा गरिने खर्च घटाउनुपर्दछ।
- आधारभूत तथा माध्यमिक तहका विद्यालयहरूमा प्रचलित नियमले तोकेअनुसार शिक्षक विद्यार्थी अनुपातको आधारमा शिक्षक संख्या कायम गरी बढी भएका शिक्षकहरू समायोजन गर्नुपर्दछ।
- एकीकृत शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा रहेका विद्यार्थी संख्याको आधारमा दिवा खाजा, छात्रवृत्ति, पाठ्यपुस्तक र अन्य अनुदान रकम विद्यालयलाई निकासा दिनुपर्दछ ।

- बजेट तर्जुमा पूर्व नै अनुमान गर्न सकिने शीर्षकमा समेत अर्थ विविध वा अबण्डामा बजेट राख्ने र वर्षान्तमा रकमान्तर गरी खर्च गर्ने परिपाटी नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- पूर्व तयारीका कार्य सम्पन्न भएका आयोजनामा मात्र बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ। स्रोतको सुनिश्चितताबेगरका कार्यक्रम/आयोजनामा आगामी वर्षको लागि दायित्व सिर्जना गरी भुक्तानी बाँकी राख्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- कार्यालय तथा अस्पताल भवन, सडक, सिँचाइ, खानेपानी जस्ता आयोजनाहरू कार्यान्वयन गर्दा स्पेसिफिकेशनले तोकेको संख्यामा निर्माण सामग्रीहरूको गुणस्तर परीक्षण गराउनुपर्दछ। साथै रनिङ्ग बिलसाथ गुणस्तर परीक्षण प्रतिवेदन संलग्न गरेर भुक्तानी दिनुपर्दछ।
- उपभोक्ता समितिबाट काम गराउँदा खरिद सम्झौतामा तोकिए बमोजिमको जनसहभागिताको अंश समितिबाट व्यहोर्ने गरी सम्झौता गरेकोमा कतिपय काममा सो अंश व्यहोरेको यकिन नगरी भुक्तानी दिएकोले सम्बन्धित कर्मचारीलाई जवाफदेही बनाउनुपर्दछ ।
- जटिल प्रविधि तथा उपकरणको प्रयोग हुने निर्माण कार्य र सामग्री खरिद गर्ने कार्य समेत उपभोक्ता समितिबाट गराएकोले सोमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।
- कृषि, पशु, सहकारी संस्था लगायतलाई विभिन्न प्रयोजनमा अनुदान उपलब्ध गराउँदा किसानको सूचीकरण, वर्गीकरण, परिचयपत्रको व्यवस्था गरी तीनै तहको समन्वयमा दोहोरो नपर्ने व्यवस्था गर्दै एकीकृत विद्युतीय अभिलेख राखी वितरण गर्नुपर्दछ। नाफामूलक संस्थालाई अनुदान वितरण गर्नु हुँदैन।
- सहकारी तथा गरिबी सम्बन्धी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (कोपोमिस) तथा विद्यमान सहकारी ऐन तथा नियमको आधारमा सहकारी संस्थाहरूको सुपरिवेक्षण गरी उक्त ऐन नियम अनुसार सञ्चालन भए नभएको सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यविधि तयार गरी कार्यसम्पादनलाई मितव्ययी, पारदर्शी र व्यवस्थित गर्नुपर्दछ। अन्तिम लेखापरीक्षण अगावै आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी सोबाट देखिएका बेहोरा जिम्मेवार व्यक्तिले फर्स्यौट गर्नुपर्दछ।
- वित्तीय अनुशासन कायम गर्न लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको सार्वजनिकीकरण तथा बेरुजु फर्स्यौटको कानुनी व्यवस्था एवं संयन्त्र तय गरिनुपर्दछ । लेखा समितिको कार्यसञ्चालन सम्बन्धी कानुन तर्जुमा गरी सो समितिलाई प्रभावकारी बनाई बेरुजु फर्स्यौट कार्यलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ।
- सरकारी पेश्की बाँकी रहेकालाई सार्वजनिक पदमा नियुक्ति नगर्ने तथा निर्वाचित हुने पदको हकमा उम्मेदवार हुन वञ्चित गर्ने एवं म्याद नाघेको पेश्कीको विवरण सार्वजनिक निकायले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ७ दिनभित्र सार्वजनिकीकरण गर्ने कानुनी व्यवस्था हुनुपर्दछ ।
- सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा असुल गर्नुपर्ने बेरुजु कायम रहेकोमा सो फर्स्यौट नगरुञ्जेल वृत्ति विकासमा रोक्का गर्ने तथा नयाँ नियुक्ति नहुने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा बेरुजु कायम भएमा सो व्यक्तिलाई उक्त बेरुजुबारे समयमै जानकारी गराउनुपर्ने र जानकारी नगराउने कर्मचारी उपर विभागीय कारबाही गर्ने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- जिन्सी सामग्री, यन्त्र उपकरण तथा औजारहरु आवश्यकता र औचित्यका आधारमा खरिद गरी उपयोगको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । मौज्दातमा रहेका यन्त्र, उपकरण र औजार मर्मत सम्भार गरी उपयोग हुन नसक्ने अवस्था एकीन गरेर मात्र खरिद गर्नुपर्दछ ।
- जुनसुकै तरिकाले प्राप्त गरेको जिन्सी एवं सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख अनिवार्य रूपमा सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (पाम्स) मा अभिलेख राख्नुपर्दछ।
- सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २९ अनुसार कार्यालयको जनशक्तिले गर्न नसक्ने कामको लागि मात्र परामर्श सेवा खरिद गरी परामर्शदाता माथिको निर्भरता कम गर्नु पर्दछ । तयार गरिएका विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन लगायतका प्रतिवेदनहरू क्रमिक रुपले कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
- सरकारी डिजिटल सेवाहरूको गुणस्तर, पहुँच र विश्वसनीयता बढाउन सेवा स्तर सम्झौता तथा गोपनीयता सम्झौता अनिवार्य गर्नुपर्दछ। एकै प्रकारको कामको लागि निकायगतरूपमा अलग - अलग सूचना प्रविधि प्रणाली खरिद गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ।
- सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता लागि नागरिक सचेतना वृद्धि कार्यक्रम गर्नुका साथै नागरिकबाट पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने विधि अवलम्बन गर्नुपर्दछ। समयको उपलव्धता एवं सेवा खरिद गर्ने सामर्थ्य सहितको सेवा प्रवाह तय गरिनुपर्दछ ।
- सेवाग्राही समेतको योगदानमा आधारित रही विभिन्न कोषको स्थापना भएकोमा यस्ता कोषको रकम खर्च गर्दा सेवाग्राहीको हित संरक्षण भएको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ ।

- संघ र प्रदेशबाट प्राप्त अनुदानमध्ये खर्च नभई वर्षान्तमा बाँकी रहेको मौज्दात आर्थिक वर्ष समाप्तिपश्चात् समेत फिर्ता हुँदा खर्चमा यथार्थता नदेखिएकोले सोमा सुधार गर्नुपर्दछ ।
- स्थानीय तहहरूमा रहेका भारी यन्त्र उपकरणहरू निःशुल्करूपमा समेत प्रयोग गरेको कारण ती उपकरणबाट प्राप्त आम्दानी भन्दा सञ्चालन खर्च बढी रहेको देखिन्छ। अतः यस्ता उपकरण प्रयोगको शुल्क तोकी प्रयोग गरेको लगबुकको आधारमा शुल्क असुल गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक लेखापरीक्षण नहुने, भएकोमा प्रतिवेदन नदिने, प्रतिवेदनमा उल्लिखित बेहोरा कार्यान्वयन नहुने, आन्तरिक लेखापरीक्षकलाई फरक जिम्मेवारीमा खटाउने गरेकोले आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रभावकारी देखिँदैन। आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।
- पालिकामा निर्माणाधीन आधारभूत अस्पताल र कार्यालय भवन समयमै निर्माण सम्पन्न गर्नुपर्दछ । पालिकामा सञ्चालित आधारभूत अस्पतालको कारोबारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन सुत्र प्रणाली बमोजिम गरी पालिकाको वित्तीय विवरणमा खुलासा गर्नुपर्दछ।